

SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS

Tanulói munkafüzet
szakiskolásoknak

1

A kiadvány KH/4407-14/2008 engedélyszámon 2008. 10. 30. időponttól tankönyvi engedélyt kapott.

Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program kerettanterv.

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1. központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira) keretében készült, a sulíNova oktatási programcsomag részeként létrejött tanulói információhordozó. A kiadvány sikeres használatához szükséges a teljes oktatási programcsomag ismerete és használata.

A teljes programcsomag elérhető: www.educatio.hu címen.

FEJLESZTÉSI PROGRAMVEZETŐ

KORÁNYI MARGIT

VEZETŐ FEJLESZTŐK

**ARATÓ LÁSZLÓ
KÁLMÁN LÁSZLÓ**

SZAKMAI BIZOTTSÁG

BÓKAY ANTAL ELNÖK
BÁNRÉTI ZOLTÁN
CSERHALMI ZSUZSA
GYŐRI JÁNOS
SCHEIN GÁBOR

ALKOTÓSZERKESZTŐ

FENYŐ D. GYÖRGY

SZAKMAI LEKTOROK

A SZAKMAI BIZOTTSÁG TAGJAI
PETHŐNÉ NAGY CSILLA
SCHLEICHER IMRÉNÉ
TRENCSÉNYI BORBÁLA

FELELŐS SZERKESZTŐ

NAGY MILÁN

BORÍTÓGRAFIKA
TIPOGRÁFIA

SZŰCS ÉDUA
BÁRD JOHANNA

TANTÁRGYPEDAGÓGIAI SZAKÉRTŐ
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI SZAKÉRTŐ
TECHNOLÓGIAI SZAKÉRTŐ

**A TANKÖNYVVÉ NYÍLVÁNÍTÁSI ELJÁRÁSBAN
KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK**
LEGEZA ÉVA
DR. KAKUSZI B. PÉTER
KARÁCSONY ORSOLYA

© DOBSZAY AMBRUS

© FENYŐ D. GYÖRGY

© EDUCATIO KHT.

RAKTÁRI SZÁM:

H-ASZE0909/A

TÖMEG:

230 GRAMM

TERJEDELEM:

10,64 A/5 ÍV

I T T V A G Y O K !

Tanulói munkafüzet

F e j l e s z t ő

Dobszay Ambrus

TARTALOM

5. oldal	ÚJAK KÖZÖTT
7. oldal	NEVEK SŰRŰJÉBEN
25. oldal	NEM CSAK ILLEMTAN
37. oldal	AJÁNLOM MAGAMAT!
51. oldal	JÓZSEF ATTILA ÖNMAGÁRÓL
71. oldal	NÉV ÉS IDENTITÁS
75. oldal	AZ ÉN FEJEZETEM

1. ÚJAK KÖZÖTT

K Ö S Z Ö N T É S É S B E M U T A T K O Z Á S

Köszöntünk benneteket középiskolai pályafutásotok első szakaszában! Új társaságba kerültek. Szükséges és illő, hogy bemutatkozzatok egymásnak. A bemutatkozást teljesen konkrétan is értjük, de tágabban is: hozzátok egymás tudomására mindazt, amit szükségesnek találtok magatokról közölni annak érdekében, hogy jól értsétek egymást, hiszen e nélkül nincs hatékony közös munka.

1. Mutakozzatok be egymásnak párokban, majd további csoportokban!

Kérdezzétek vissza, jól értettétek-e a másik nevét!

2. A nevekről készített memóriakártyák segítségével ismerd fel osztálytársaidat!

3. Szétszórt aforizmák

Kapsz egy szókarttyát egy rövid, bölcsességet tartalmazó szövegből (aforizmából).

Járd körbe az osztályt, és kérdezd meg a többiek szavait!

Döntsd el, melyik tartozhat a te szövegedbe!

Állítsd össze az aforizmát a szókarttyákból!

4. „Az én fejezetem” – bemutató-anyag készítése saját magadról

A tanév folyamán több önálló témával foglalkozunk. Minden fejezet befejezésekor be kell adnod egy házi feladatot. Ez lesz „Az én fejezetem” című bemutatóanyag (portfólió). Álló vagy fekvő A/4-es lapokra (legalkalmasabb a műszaki rajzlap) ragaszd fel a téma kapcsán készített fogalmazásaidat, saját készítésű vagy újságból kivágott képeket, cikkeket. Te döntöd el, hogy kép vagy szöveg lesz-e benne több, de az anyagnak legalább a negyede legyen szöveg, illetve legalább a negyede legyen kép. Írd bele, milyen olvasmányaid voltak a hónap folyamán akár az adott témában, akár azon kívül. Az elkészült lapokat fűzd össze füzetté!

Első bemutató anyagod címe: Én, (neved) itt vagyok! Ebbe feltétlenül ragaszd be mostanában készült fényképedet, valamint olyan fényképeket, amelyeken másokkal együtt vagy látható, kedvenceid képét (kedvenc állatod, tárgyad, kedvenc sztárod stb.), továbbá a neved kapcsán megtudott tényeket, a névjegykártyádat, hagyományos és modern önéletrajzodat, s amivel még gazdagítani, szépíteni akarod a rólad szóló bemutatót.

2. NEVEK SŰRŰJÉBEN

1. Keresztnevek gyűjtése

Milyen keresztneveket ismersz? Sorolj fel néhányat az alábbi rovatokban!

a) Lánynevek, amelyeket szépnek tartasz:

.....

.....

.....

b) Fiúnevek, amelyeket szépnek tartasz:

.....

.....

.....

c) Divatos nevek:

.....

.....

.....

d) Különleges nevek:

.....

.....

.....

2. Olvasd el az alábbi regényrészletet, majd válaszolj az utána következő kérdésekre!

GIANNI RODARI: *KÉTSZER VOLT, HOGY IS VOLT*
(RÉSZLETEK)

Az öreg Lamberto bárónak Egyiptomban is van kastélya, néhány lépésnyire a piramisoktól. Telente többnyire Egyiptomban melengeti öreg csontjait, különösen a hosszantikat, mert a bennük levő csontvelő igen fontos, ott termelődnek a vörös meg a fehér vértetek. Így tehát most is Egyiptomba utaznak. Csakhogy ezúttal rövid ideig maradnak. Az történik ugyanis, hogy egy Nílus-parti séta közben találkoznak egy arabbal, egy szent emberrel, és beszédbe elegyednek vele. Utána az első géppel Olaszországba repül a báró meg Alfredo, San Giulio¹ szigetén bezárkóznak a kastélyba, és buzgó kísérletezésbe fognak. Egy idő múltával már nincsenek is egyedül. A báró felfogad három nőt és három férfit, akik a kastély manzárdjában éjjel-nappal ismételtetik a báró nevét.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

1 ejtsd: szan dzsúlió

Delfin kisasszony kezdi, tőle Roberto úr veszi át a szót. Amikor Davide úr befejezi, Maria asszony folytatja. Utána Bruno úr kerül sorra, végül Renata asszony következik. Aztán kezdődik előlről az egész, Delfin kisasszonnal. Nappal óránként, éjszaka kétóránként váltják egymást.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Delfin kisasszonyra időnként rájön a nevetés. Mielőtt esténként elalszik, arra gondol: „Miféle munka ez! És vajon mire jó? De bolondok is a gazdagok!”

A többiek öten nem nevetgélnek és nem tesznek fel maguknak kérdéseket. A fizetség jó, annyit kapnak, mint a köztársasági elnök, ráadásul a koszt, kvártély, a cukorkáról nem is beszélve, ami számolatlanul áll rendelkezésükre. A cukorka azért kell, hogy ne száradjon ki a szájuk. Akkor meg minek aggályoskodnának?

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Így megy ez vasárnap is. Karácsonykor is, szilveszterkor is. Fogalmuk sincs róla, de a manzárd minden sarkában apró mikrofonok vannak elrejtve, a mikrofonokhoz meg a kastély minden pontján hasonlóan láthatatlan hangszórók csatlakoznak. Hangszóró lapul a báró ágyában a párna alatt, a zongorában a zeneteremben. Kettő a bárói fürdőszobában: egy a hideg, egy a meleg víz csapjára szerelve. A pincében vagy a könyvtárban, az ebédlőben vagy a vécén. Lamberto báró mindenütt talál egy gombot, amit megnyomhat, s máris hallhatja:

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Alfredo, a főkomornyik is legalább félóránként ellenőrzi, hogy fönt a manzárdban szünet nélkül folyik-e a munka, hogy pontosan ejtik-e a nevet, minden szótag megfelelő hangsúlyt kap-e, hogy a hat ember tisztességesen megdolgozik-e a kenyéréért meg a cukorkájáért.

Eleinte a báró elégedetlenkedett.

– Alfredo, a nagybetűt nem hallani – panaszkodott.

– Báró úr, a nagybetűt sajnos nem lehet másképpen ejteni, mint a kisbetűt. A beszélt nyelvnek megvan ez a hiányossága.

– Tudom, de bosszantó, nem? A nevem elején ugyanúgy hangzik a nagy L, mint a libában, a legelőben vagy a légycesapóban. Ez szomorú. Azon töprengek, vajon a nagy Napóleon hogyan tűrhette, hogy császári nevének nagy kezdőbetűje ugyanúgy hangozzék, mint a nősténymajomé, a nadrágtartóé vagy a nevetőgörcsé.

– Nejlonzacskó, nádirigó, nullásgép – tette hozzá Alfredo.

A báró elgondolkozott.

– Legalább a lelki szemükkel kéne nagynak látniuk a nevem elején a nagy L-t!

– Ezen segíthetünk – így Alfredo. – A manzárdban plakátokat teszünk ki a báró úr nevével, és akkor nem csak a lelki szemükkel láthatják a szókezdő nagy L-t.

– Jó ötlet. Aztán figyelmeztetni kellene Maria asszonyt, hogy ne nyújtsa el a Lamberto második szótagját, a harmadikat meg ne harapja el. Úgy hangzik, mintha bégetne, „beee” – ezen mindenképp változtatni kell.

– Meglesz, báró úr. De engedelmével, akkor már Bruno urat is megkérem, hogy ne válassza el egymástól a három szótagot. Így olyan, mintha egy futballstadionban ordítanak: Lam-ber-to...

A báró föláll, aranygombos botjára támaszkodva sántikál egy kicsit, aztán a legközelebbi díványra roskad. Megnyom egy másik gombot, és máris hallja:

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Ez Delfin kisasszony hangja.

– Igen, báró úr.

– Milyen szép a kiejtése. Remekül ki lehet venni minden hangot, pedig csupa nehéz hang, te is észrevetted, ugye, Alfredo?

– Akár az enyém, engedelmével, báró úr.

– Akár a tied. Akár Delfin kisasszonykéé. Azok a szép nevek, amelyekben minden betű csak egyszer fordul elő. Néha persze a többi is szép. Szegény mamát például Ottaviának hívták. Ebben két T van, és az a is kétszer fordul elő. Mégis nagyon szépen hangzik. A húgom Ottaviának keresztelte egyetlen fiát. Ez nem tetszik. Ugyanazzal a magánhangzóval kezdődik és végződik. A két Ó olyan, mintha zárójel lenne. Egy név zárójelben, micsoda dolog... Lehet, hogy ezért találok olyan ellenszenvesnek Ottaviót? Nem hiszem, hogy ráhagyom örökül a vagyonomat. Bár más rokonom nemigen akad...

[...]

Renata asszonyt gondok gyötrik. Van egy Umberto meg egy Alberto nevű unokaöccse, és amikor rá kerül a sor, állandóan ez a két név van a nyelve hegyén. Már százszor megesett, hogy Lam helyett majdnem azt mondta, Um vagy Al. Utána már simán megy a dolog, mert a második és harmadik szótag mind a három névben ugyanaz: Umberto, Alberto, Lamberto. De az első szótagnál mindig elektronikus sebességű közelharcot vív az esze meg a nyelve. Mindig három szótag közül kell kiválasztania a megfelelőt. A Lam, az Al és az Um közül.

– Szerencsére még egyszer sem tévesztettem el – mondja.

– Meglátja, velünk lesz a szerencse – mondja neki Maria. – Nekem is megvan a magam baja. Állandóan lam-mal kezdődő szavak jutnak eszembe, mint például lambéria, lampion, lambda. Az első szótag remekül megy. A másodiknál fog el a kísértés. Tudja, ez lelkiismereti kérdés nálam. Azért fizetnek, hogy Lambertót mondják, ha lampiont mondanék, olyan lenne, mintha lopnám a fizetésemet.

Lent a konyhában a főkomornyik úr időnként megnyomja a kihangosító gombot, és hallgatja, miről beszélgetnek odafönt. Nem azért csinálja, hogy hallgatózzék, hanem azért, hogy mindenfélét tanuljon. Alfredo úr olyan ember, aki ég a tudásvágytól.

Bezzeg a báró úr soha nem hallgatna ki magánbeszélgetést. Gyerekkorában megtanulta, hogy nem szabad hallgatózni. Csak azért nyomja meg a gombot, hogy ellenőrizze, megy-e a munka, ahogyan kell.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Biztonságérzetet adnak ezek a hangok. Mintha őrködnének fölötte, távol tartanák az ellenséget. A báró tisztában van vele, hogy csak azért ismételtetik a nevét ilyen buzgón, mert fizet érte. De olyan lelkiismeretesen, néha még kedvesen is csinálják, hogy akaratlanul azt gondolja: „A kutyafáját, ezek szeretnek!”

(Székely Éva fordítása)

AZ ALÁBBI KÉT KÉRDÉSRE VÁLASZT TALÁLTOK A REGÉNYRÉSZLETBEN:

- a)** Milyen neveket talál szépnek a báró, milyeneket nem? Mennyire igazolják erre vonatkozó kijelentését a saját példái?

b) Milyen aggodalmai, kifogásai vannak a bárónak nevének hangzásával kapcsolatban?

A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSRE RÉSZBEN VAN VALAMILYEN VÁLASZ A SZÖVEGBEN, DE SEJTÉSEIDRE IS HATYATKOZVA BŐVÍTSD A VÁLASZT!

c) Mit gondolsz: miért rendelte el a báró, hogy hat alkalmazottja szünet nélkül mondja az ő nevét?

AZ EZUTÁN KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKRE NINCS VÁLASZ A SZÖVEGBEN, A VÁLASZADÁSNÁL A KÉPZELETET KELL MOZGÓSÍTANOD!

d) Véleményed szerint hogyan alakul a továbbiakban a báró és Ottavio kapcsolata?

(2) JANIKOVSZKY ÉVA: *ÖRÜLJ, HOGY FIÚ!*

Nekem lányom lesz!

Szőke hajú és kék szemű: Angyalka, Tünde vagy Virág.

Vagy fekete hajú és sötét szemű. Akkor meg Réka, Klaudia vagy Dorottya. Esetleg Seherezádé.

Persze lehet vöröses hajú és zöld szemű: Rebeka, Mónika vagy Kleopátra, s ha gesztenyebarna lesz, szürkés-kékes-zöldes szemmel: Kinga, Georgina vagy Gyöngyvér.

Már eljött az ideje, és én még mindig nem döntöttem. Mert az apja is mondott neveket és ezzel csak megzavart. Végül úgy határoztam, hogy előbb megnézem, hogy milyen színű a haja meg a szeme, és attól függően lesz Amanda, Imola vagy Fruzsina. Úgyis tőlem kérdik, hogy mi legyen a neve, ha már megszületett. Hát valóban tőlem kérdezték, csak előbb annyit mondtak: GRATULÁLUNK, ANYUKA! KISFIÚ!

Részlet

4. Mire utal a név?

Válasszatok párt magatoknak a következő feladatsor elvégzéséhez! Tanárotok útmutatása szerinti sorrendben hajtsátok végre a feladatokat.

a) Névkereső

Keressétek ki mindkettőtök nevét az utónévkönyvből vagy egy erről szóló internetes honlapról!

Ladó János – Bíró Ágnes: *Magyar utónévkönyv*; vagy:

www.origo.hu/adattar/lado/

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/egyeb/szotar/nevek.hun>

<http://www.origo.hu/utonevtar/index.html>

Írjátok ki, mit jelent a nevetek? Hogyan becézik? Mikor van a névnapotok? Ha van, ki a védőszenetek? Keressetek néhány híres embert, akik e neveket viselték! Ismertek-e azonos nevű irodalmi hősöket?

Segítségül használhatjátok az alábbiakat:

Névnapos könyvek (egy-egy névnapra megjelentetett könyvek sorozata); vagy:

www.keresztnev.lap.hu

www.noinev.lap.hu

www.ferfinev.lap.hu

A K É T N É V		
Jelentése		
becéző formái		
névnapja		
védőszentje		
hírességek		
irodalmi hősök		

b) A név hangzása

Írd le a nevedet és a párod nevét! Karikázd be azokat a szavakat, amelyeket a nevek hangzásához inkább társítanál!

A saját neved: _____	A párod neve: _____
komoly vagy könnyed?	komoly vagy könnyed?
kemény vagy lágy?	kemény vagy lágy?
szilárd vagy folyékony?	szilárd vagy folyékony?
magas vagy mély?	magas vagy mély?
lassú vagy gyors?	lassú vagy gyors?

Mikor kész vagytok, hasonlítsátok össze az eredményt! Jelöld meg (pipával vagy X-szel) a társad válaszait a saját feladatlapodon is.

HANGSZIMBOLIKA Költői eszköz, amely a beszédhangok hangzásának az olvasóra gyakorolt hatásán alapszik. A költészet (valamint a reklám) felhasználja, hogy az egyes hangok és hangcsoportok nemcsak elemei a szavaknak, mondatoknak: zenei hatásuk is van. A hangszimbolika az egyes szavak hangzásán alapul, mely a hangképző szervek (ajak, nyelv, íny, szájpadlás, hangszalagok) működéséből adódik. A hangoknak önmagukban nincs pontosan körülírható jelentése, mégis, a hangszimbolika segítségével az ember érdekes, nem tudatos társításokat, hangulatokat fejez ki.

A következő szempontok segíthetnek a szavak, költemények hangjainak elemzésében:

- a magánhangzók és mássalhangzók aránya és elhelyezkedésük (pl. *oázis* – *fröccs*);
- a magánhangzók minősége (pl. magas hangok a *hízeleg*, mélyek a *dorombol* szóban);
- a mássalhangzók minősége (pl. a zöngéesség és zöngétlenség más hatást eredményez a *totyagos*, illetve a *borzalom* szóban);
- hangok, hangcsoportok ismétlődése (pl. *mormog a medve*; *kicsi kacska*).

c) Névcsőfolók, névdicsérők

Keressetek rímeket a nevetekre! Például: István – hamisítvány, Réka – véka, stb. A népi csúfolók mintájára alkossatok saját nevetekre csúfolókat vagy dicsérőket!

NÉPI GYŰJTÉSŐL VALÓ NÉVCŐFOLÓK

Ádám, tököt visz a hátán.

Áron, mit eszel a nyáron?

Domokos, azt hiszi, hogy nagy okos.

Gyurka,
Kivitték az útra,
Két kutya húzza,
A harmadik nyúzza
Bétakarták lepedőbe
Kivitték a temetőbe
Sári néni siratta
János bácsi kacagta.

Jóska-bóska, poloska
Békának az apósa

Lackó, fickó
Göndör disznó

(Forrás: Seres András: *Barcasági magyar népdalok és mondókák*)

Ez a ti rímeitek és mondókáitok helye:

d) Anagramma

Hány magyar szót tudsz összerakni keresztneved betűiből?

Például András: ás, rád, Sára, sár, nád, darás, darán, nádas stb.

Anagrammák a nevedből:

7. Szövegértési feladatok

Különböző szövegeket és azokhoz kapcsolódó írásbeli feladatokat kaptok. Egyesek az *utónevek gyakoriságáról* olvasnak cikket (A), mások a *névadás szempontjairól* szóló szöveget tanulmányoznak (B), a harmadik csoport *női nevekről* szóló *költeményekkel* ismerkedik (C). Miután elolvastátok a szövegeket és megoldottátok a feladatokat, olyan háromfős csoportokat fogtok alkotni, amelyekben mindenki mást olvasott. Számoljatok be egymásnak az olvasmányok tartalmáról!

A) Olvasd el a következő szöveget, majd töltsd ki az alatta levő listákat!

UTÓNEVEINK GYAKORISÁGA

A Viktória és a Dániel utóneveket választották leggyakrabban újszülött gyermeküknek a szülők 2000-ben Magyarországon, ezzel megdőlt az Alexandrák és a Dávidok többéves vezetése – derül ki a legújabb népszerűség-nyilvántartási adatokból. A leányoknál a leggyakoribb nevek a Viktória után a Vivien, az Anna, az Alexandra, a Fanni, a Dóra, a Réka és a Petra voltak.

A teljes lakosság körében azonban más a helyzet. A leggyakoribb utónevek listáját a női nevek között a Mária, az Erzsébet, az Ilona, az Éva és az Anna vezetik. Ezek a nevek ma már nem túl népszerűek: 2000-ben a Mária a 73., az Erzsébet a 84., az Ilona pedig a 113. helyen állt az újszülötteknek adott nevek listáján.

A férfinevek toplistája 2000-ben: Dániel, Dávid, Bence, Máté, Tamás, Péter, Balázs és Ádám. Az összlakosságban előforduló utóneveknél a férfiak körében csak kisebb változás tapasztalható. Azok a nevek, amelyek az összlakosságban vezetnek, azokat 2000-ben is sok fiúcsacsemő kapta meg, az István 18., a László 10. a Zoltán 11. a rangsorban.

A lányoktól eltérően újszülött fiúgyermeküknek szívesebben adtak bibliai neveket a szülők 2000-ben: az Ádámot, az Áront, a Benjámint vagy a Boldizsárt. Mindkét nem tekintetében gyakoriak a régies hangzású nevek. Lányoknál az Enikő, az Emese, a Kincső vagy az Emőke, fiúknál a Levente, a Csaba, a Botond és a Bendegúz.

Azoknak a szülőknek, akik gyermeküknek nem az utónévkönyvből választanak keresztnévet, névválasztásukat a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Nyelvtudományi Intézetében kell elfogadtatni. Az intézet minden évben találkozik különleges esetekkel – közölte Őri Vilma, az intézet munkatársa. Tavaly több szülő akarta növényekről elkeresztelni leánygyermekét: az MTA engedélyezte a Bodza, az Áfonya vagy a Búzavirág utónévként való használatát.

Az Akadémia elutasította viszont azokat a kérelmeket, melyekben beceneveket kívántak anyakönyveztetni a szülők. Nem használható utónévként az Évike, a Szilvi és a Tóni sem.

A választható fiúnevek között megtalálható a Ronaldó, a Lorenzó, a Kelvin, vagy a Dante. Az MTA Nyelvtudományi Intézete nem javasolta viszont több városnév fiúnévként való használatát, például az Atlantát vagy a Szidnit.

(Forrás: www.origo.hu)

a) A 2000-ben adott lány utónevek toplistája

1.
2.
3.
4.

b) Női utónevek toplistája a teljes népességben

1.
2.
3.
4.

c) 2000-ben adott fiú-utónevek toplistája

1.
2.
3.
4.

d) Hozz példákat régies hangzású nevekre!

-
-
-

e) Hozz példákat bibliai eredetű nevekre!

f) Sorolj fel különleges, de engedélyezett keresztnveket!

g) Sorolj fel elutasított utónév-kérelmeket:

FIGYELMEZTETÉS

Az itt készült minden feladat megoldását őrizd meg, s kezd el a saját portfólió szerkesztését!
A továbbiakban is így járj el!

B) Válaszold meg a kérdéseket az alábbi szöveg alapján!

MI LEGYEN A NEVE?

A név kötelez – mondták a régiek. Ebben lehet valami. Hiszen a nevedet a születésedkor kapod, és viseled, amíg élsz.

– X. Y. vagyok – mutatkozol be, ki tudja hányszor.

Az a szó, ami örökké veled van, az iskolai könyvborítón, az igazolványaidban, az ajtódon-postaládádon – és legtöbbször végül azon a kis márványtáblán is.

Viseled minden előnyével és hátrányával együtt. Mindenféle eszedbe jut róla:

- híres emberek, akik ezt a nevet viselték
- ha köznapi jelentése van, akkor az a dolog, amit jelent:

Ibolyáról a virág, Gyöngyiről a gyöngy, Győzőről a győzelem, de néha meg nem éppen hízelgő dolgok is.

- híres költemények, regények, filmek, dalok.

Például ha Rezső, akkor nekem rögtön két dal jut eszembe: *Seres Rezső Szomorú vasárnapja* és *Soltész Rezső Szóljon hangosan az ének*, ez utóbbtól rögtön vidám leszek.

Hatnak a nevek arra is, aki viseli, és arra is, aki hallja őket.

Nem egyszerű dolog a babát váró szülőknek a megfelelő keresztnév kiválasztása. Egyrészt a vezetéknev általában adott, tehát egyik legfőbb szempont, hogy ahhoz passzoljon. Az sem árt, ha könnyű kimondani. Nem lehet egyszerű például annak a kisgyerekeknek, akinek a nevében sok „r” betű van – hiszen nagy valószínűséggel éppen akkor esik ki elől a tejfogacska, amikor iskolába kerül, és sokszor be kell mutatkoznia. Aztán arra is gondolj, hogy milyen szójátékokra, csúfolódásokra számítsz majd a gyerkőc.

Sőt, arra is, hogy milyen testalkatra számíthatsz. Ha mindkét szülő családjának nőtagjai kosárlabdázó alkatúak, nem biztos, hogy túl szerencsés az újszülött kislánynak például a Bogárka nevet adni.

(Forrás: <http://szuleteshete.hu/cikk.php?id=86&cid=974>)

- a) Vajon mit tartalmazhat az a honlap, melynek nyitóoldaláról e szöveget idéztük? Vajon kiknek szól e szöveg?

.....

.....

.....

.....

.....

- b) Mi jut eszedbe egy névről e szöveg szerint? Tudsz-e még ehhez valamit hozzátenni?

.....

.....

.....

.....

- c) Mit vennél figyelembe születendő gyermeked nevének kiválasztásánál e szöveg szerint?

.....

.....

.....

.....

- d) Tudsz-e még olyan szempontot említeni, amiről a szövegben nincsen szó?

.....

.....

.....

.....

e) Tömörítsd a szöveg tartalmát egyetlen (akár hosszabb) mondatba!

FIGYELMEZTETÉS

Az itt készült minden feladat megoldását őrizd meg, s kezd el a saját portfólió szerkesztését!
A továbbiakban is így járj el!

C) Költői asszociációk vizsgálata az Ilona, Júlia, Borbála névhez

a) Még a szövegek elolvasása előtt gyűjts rímeket az Ilona, a Júlia és a Borbála névhez az alábbi táblázatba!

Utána írd olyan szavakat, amelyek emlékeztetnek az Ilona, Júlia és Borbála nevek hangzására vagy hangulatára!

ILONA	BORBÁLA	JÚLIA

b) Olvasd el a következő három verset!

Kosztolányi Dezső: Ilona

Lenge lány,
Aki szó,
Holdvilág
Mosolya:
Ezt mondja
A neved,
Ilona,
Ilona.

Lelkembe
Hallgatag
Dalolom,
Lallala,
Dajkálom
A neved
Lallázva,
Ilona.

Mínthogyha
A fülem
Szellőket
Hallana,
Sellőket,
Lelkeket
Lengeni,
Ilona.

Varró Dániel:
Borbála

Zizzen a
szívemen
szerelem
szőrszála,
ha hallom
a neved,
Borbála,
Borbála.

Ujjongó
lelkemet
nem bírom
kordába
tartani,
mióta
ismerlek,
Borbála.

Hiába
zúg körül
gyűlölet
orkánja,
ha belül
melegít
ez a név,
Borbála.

Lackfi János: Júlia
(*Feleségemnek, K. D. és V. D.
urak után szabadon*)

Lennék én
a nevét
huhogó
uhuja,
papagáj
gyurrija
Júlia,
Júlia.

Juj, lennék
kulija,
gulyája
pumija,
ödöngő
házórző
pulija,
Júlia.

Ez a szó
tétova
gyermeki
guriga,
pereg a
forog a
spulnija:
Júlia.

Sima, langy
lenolaj,
gyöngyöző
teavaj,
mennyei
reggeli
fúrulya,
Júlia.

Bele is
majszolok,
mint holmi
tortába,
lassacskán
elhízom
miattad,
Borbála.

Balgatag
Álmaim
Elzilált
Lim-loma,
Távoli,
Szellemi
Lant-zene,
Ilona.

c) Gyűjtsd ki a versekből az Ilona, Júlia és Borbála névhez írt rímeket!

ILONA	BORBÁLA	JÚLIA
Pl.: mosolya	Pl.: szőrszála	Pl.: uhuja

2. Illemtani alapismeretek

Öt csoportban fogtok dolgozni. Miután minden csoport elolvasta a számára kijelölt szöveget (témák: köszönés, kézfogás, bemutatkozás, megszólítás, vagy tegezés), oldjátok meg a szövegekhez kapcsolódó feladatokat!

A) A köszönről

KÖSZÖNÉS

Ugye, sokszor hallotta már kisgyerekes szülőktől, mikor gyerekeiket a kezdeti illemre nevelik: „Köszönj szépen!”

Köszönni, másokat üdvözölni sokféle módon lehet és kell. Egy afrikai törzsről feljegyezték, hogy köszöntéskor, bemutatkozáskor a markukba köpnek az ottani emberek. A tibetiek meglengetik a kalapjukat, kinyújtják nyelvüket, és bal kezüket a fülük mögé teszik. A maorik (Új-Zéland őslakói) köszöntéskor az orrukat dörzsölik össze. A törökök és a keleti népek kezüket mellükre téve, mélyen meghajolva köszöntik egymást. A japánok derékból meghajolva üdvözlik egymást. A szervusz köszönés a latin „servus humillimus domini” köszönésből rövidült. Ez annyit jelent: „legalázatosabb szolgája az úrnak”. Ebből a latin üdvözlési formából lett az „alázatos szolgája” s az „alászolálja”...

Máshogy kell érkezéskor és távozáskor üdvözölni az embereket. A köszönés az emberi érintkezés legmindennapibb formája. Vigyáznunk kell tehát, hogy megfelelő időben megfelelő módon köszönjünk.

A köszönésnél az udvariasság általános szabályai érvényesülnek: tehát a férfi köszön előre a nőnek, a fiatalabb az idősebbnek, beosztott a vezetőnek, fiú a leánynak. Természetesen vannak ezeknél bonyolultabb esetek is. Ne várja például egy fiatal lány, hogy idősebb férfi ismerőse előre köszönjön neki. Helyesebb az is, ha a fiatalabb vezető előre köszön idősebb beosztottainak, a férfi vezető a női beosztottaknak. A másik kivétel, ha valaki helyiségbe lép be és ott már néhányan tartózkodnak: köszönjön előre, tekintet nélkül arra, hogy odabent férfiak, nők vagy fiatalabb személyek tartózkodnak.

Aki köszön, érthetően tegye, és nézzen félreérthetetlenül arra, akinek köszön, amikor 3-4 lépés távolságra megközelíti a másikat!

A köszönés formái:

– A napszaktól függően elfogadott köszönés: „jó reggelt”, „jó napot”, „jó estét”, „jó éjszakát kívánok”. Ha igazán udvarias akar lenni, mindig használja a „kívánok” szót.

– Hölgyeknek (nagy ritkán esetleg idősebb férfinak is) „Csókolom”-mal vagy „Kezét csókolom”-mal köszönünk.

– Sokszor kissé modorosnak hat, de bizonyos körülmények közt elfogadható köszönések: „Tiszteletem!” „Üdvözlöm!” „Adjon Isten!” (amire a válasz: „Fogadj Isten!”)

– A tegező köszönés alapformája a „Szervusz!” vagy a „Szia!” Az ifjúság ennek számtalan változatát kitalálta. Ma már a gyerekek többsége tegezi szüleit, nagyszüleit, szűkebb, tágabb, családtagjait. Ebben az esetben szüleinek, nagyszüleinek természetesen köszönhetnek „szia”-val, „szervusz”-szal. Velük szemben is legyen tisztelettudó, és az alapvető szabályokra ügyeljen!

Az ismerőst mindenkor köszönteni kell. Ha ezt figyelmetlenségből elmulasztja, a következő találkozáskor illik elnézést kérni. Előfordulhat, hogy valakivel többször is találkozik, pl. a tanárokkal, az iskolatársakkal... stb. Nevetséges lenne mindig újra köszönni. Ilyenkor elég egy mosoly, egy fejbiccentés, vagy egy intés arra, hogy jelezze a találkozás örömét.

(Forrás: www.miillik.hu)

a) A fentiek szerint foglald össze a legfontosabb köszönési szabályokat 5 pontban! (Egyet példaként megírtunk.)

A sorszámok jelentsenek egyben fontossági sorrendet is!

Példa: Köszönj érthetően, és nézz egyértelműen a köszöntöttre!

b) Sorolj fel köszönéseket!

TEGEZŐ KÖSZÖNÉSEK	NEM TEGEZŐ KÖSZÖNÉSEK

c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a köszönéssel kapcsolatban!

B) A köszönést kiegészítő tevékenységekről

KÉZFOGÁS, KÉZCSÓK, KALAPEMELÉS

A köszönéshez hozzátartozhatnak még kiegészítő tevékenységek: a kézfogás, a kézcsók, a kalapemelés.

A kézfogás alapvető szabályai: mindig az idősebb nyújt kezét a fiatalabbnak, a nő a férfinak, a vezető a beosztottnak, az oktató a tanulóknak, a magasabb beosztású az alacsonyabb beosztásúnak. A másik fél abban az esetben se tolakodjon a kézfogással, ha az előbb felsoroltak valamelyike elfelejti a kezét nyújtani. Ilyen esetben elmarad a kézfogás. Ha a kézfogás előtt ül, illik felállni, és úgy fogadni a nyújtott kezét. Nem illik hosszasan fogni a másik kezét, nem szokás szorongatni, ropogtatni, erősen rázni a társ kezét. Télen előfordulhat, hogy a felek kesztyűben vannak a találkozásakor. A férfi minden esetben lehúzza a kesztyűjét a kézfogásnál, a nő azonban nem. Ha mégis megteszi, vegye a férfi különös megbecsülésnek.

C) A bemutatkozásról

BEMUTATKOZÁS

A társadalmi érintkezésben a köszönést a bemutatkozás, majd a kézfogás követi. A bemutatkozási rangsor ugyanaz, mint a köszönésé:

- általában a férfi a nőnek,
- a fiatal az idősebbnek,
- az alacsonyabb rangú a magasabb rangúnak mutatkozik be.

Hogyan kell bemutatkozni?

- Miután a szemébe nézünk annak, akinek bemutatkozunk, jobb kezünket helyezzük készenlétbe egy esetleges kéznyújtáshoz. Semmiképpen ne legyenek kezeink zsebre dugva!
- Az ismeretséget kezdeményező mondja jól érthetően a teljes nevét, becenév nélkül!
- Ezután mondja nevét az, akinek bemutatkoztál.

Gyakori hiba, hogy az egyenrangú felek mindegyike egyszerre mondja a nevét. Ekkor senki nem ért semmit. Helyes megoldás az, ha a bemutatkozást mindig az érkező, a belépő kezdeményezi.

Az ismerkedést szerencsésebb esetben egy közös ismerős közvetíti. Akár férfival, akár nővel akarunk megismerkedni, mindig valamelyik közös ismerősünket kérjük meg, hogy mutasson be az illetőnek.

Az udvariasság követelménye úgy kívánja, hogy a férfit mutassuk be a nőnek, a fiatalabbat az idősebbnek, az új beosztottat a főnöknek. Ennek megfelelően a bemutatott nevét mondjuk, s nem azét, akinek bemutatjuk.

Társaságban a bemutatás a házigazdának, vagy közeli rokonának a dolga. Nem kell szertartást rendezni a bemutatáskor, elegendő néhány közvetlen szó: „Engedje meg, hogy bemutassam”, „Bemutatom kedves barátomat...”, „Bemutatom az osztálytársamat...”.

Bemutatkozásnál illik egyenesen állni. Ha eddig ültünk, álljunk fel. (Felnőtt nőkre ez nem vonatkozik.) Bemutatkozás során illik kezet fogni és egy kicsit meghajolni (a kézfogás szabályai itt is érvényesek). A bemutatott emberek ismerőseiddé válnak, és ezután illik köszönteni őket és fogadni az üdvözlésüket.

Ha a társaságban sokan vannak, a meghívottakat külön-külön ismertetjük össze egymással. Ha nagyobb társaságba vacsora közben, tehát elkésve érkezik valaki, csak a közvetlenül mellette ülőknek kell bemutatni. A többiekkel való ismerkedés a vacsora utánra marad.

Előadódhat olyan helyzet, hogy nincs közös ismerősünk. Ekkor sem ismerkedhetünk utcán, moziban, színházban, csak ha ahhoz valami más alkalom is adódik. Jó kiindulópont lehet az ismerkedésre egy felsegített kabát a ruhatárban, egy udvariasan kinyitott ajtó, segítség a fel- és leszállásnál valamilyen járműről... stb. Ekkor sem lehetünk tolakodóak. Ha az illető egy „köszönöm”-mel lezártnak tekinti az ügyet, ne zaklassuk tovább.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) Mi a helyes bemutatkozási sorrend különböző nemű vagy korú, nem egyenrangú felek között? Hogyan járnál el, ha te lennél közöttük a közvetítő harmadik fél?

- b) Foglald össze 3 pontban a bemutatkozás legfontosabb szabályait! A sorszámok jelentsenek egyben fontossági sorrendet is!

- c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a bemutatkozással kapcsolatban!

D) A megszólításról

MEGSZÓLÍTÁS

Gyakorta kerülünk kínos helyzetbe: hogyan is szólítsuk meg a velünk találkozó urat vagy hölgyet? Sokszor még a rutinos rádió-és tv-riporter is zavarban van a riportalany megszólításával kapcsolatban. A magyar megszólítási formák évszázadok alatt alakultak és formálódtak. Nézzük meg ennek szabályait!

Férfi megszólítása: *uram*, vagy a foglalkozás / beosztás, plusz *úr*: *elnök úr, hadnagy úr...* stb.

Hölgyek megszólítása: *kisasszony, asszonyom, hölgyem, igazgatónő, elnök asszony.*

A felnőttek, idősebbek megszólításánál kiskorúak használhatják a *néni* és a *bácsi* szót. Ha ismerős az illető, akkor a keresztnévét is eléteheti az előbbi szavaknak, pl. *Lajos bácsi, Eta néni*, vagy akár a foglalkozását is mondhatjuk, pl. *doktor bácsi, tanító néni* stb.

A megszólítás név nélküli is lehet, ekkor használhatjuk a „maga” vagy az „Ön” megszólítást. Ez utóbbit ajánlatosabb, mert sokkal több tiszteletet fejez ki. A „legyen szíves”, „légy szíves”, a „kérem”, „kérlek” formák szintén elfogadottak.

Az ismerős gyerekeket a keresztnévükön szólíthatjuk, esetleg a becenevükön. Vigyázzunk, a becenevet csak akkor használjuk, ha az illető szívesen veszi.

A szülők és rokonok megszólítását a család dönti el, de itt is törekedni kell az udvarias és tisztelettudó magatartásra.

Más-más országokban eltérő megszólítási szokások vannak. Franciaországban, Angliában, Németországban az *uram*, az *asszonyom* és a *kisasszony* megfelelője a megszokott.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) Milyen megszólítási eseteket sorol fel a szerző?

b) Van-e olyan eset, amelyre nézve nem kaptál a szövegtől eligazítást? Mi az?

c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a másik ember megszólításával kapcsolatban!

E) A tegeződésről

TEGEZŐDÉS

Karinthy Frigyes *Tegezés* című jelenete kitűnő bemutatása annak, hogy az emberek milyen zavarban vannak, mikor nem tudják, hogy tegeződjenek-e vagy magázódjanak:

[Két úr találkozik az utcán. Öt nappal ezelőtt valami banketten pezsgőzés közben pertut ittak. Most mindkettőnek azonnal ez jut az eszébe, de egyik se egészen bizonyos a dologban, vajon csakugyan pertut ittak-e, vagy csak úgy rémlik. Mind a ketten elhatározzák hirtelenében, hogy megvárják, míg a másik megszólal, és ahhoz igazodnak majd.]

EGYIK (*barátságosan szorongatja a másik kezét, és biztatóan néz rá*): Áá...
 MÁSIK (*ugyanúgy néz rá*): Áá... no lám... (*Nem eresztik el egymás kezét.*)
 EGYIK: No lám... ez már aztán kedves izé... találkozás... (*mosolyogva és sürgetően néz rá.*)
 MÁSIK: Hát – merre felé mégy... mégyegetünk errefelé?
 EGYIK: Én csak errefelé mégyegetek... mégyegetek itten. Hát... öö, hogy vagyunk?

[Minden ok nélkül együtt mennek és mindenféléről beszélgetnek, politikáról, filozófiáról, versekről, üzletről, csupa általánosságról, csak hogy ne kelljen egymás megszólítani. Mindkettő kínosan várja, hogy a másik megszólítsa egyszer.]

EGYIK (*tizenkettőkor, miután már mindent bezártak*): Hát merre – lakunk, merre lakunk?
 MÁSIK (*dühösen*): Ki? Kicsoda?
 EGYIK (*megadással*): Én.
 MÁSIK: Hát én azt honnan tudjam?
 EGYIK: Hja – persze... (*Rálép a lábára.*)
 MÁSIK: Hu!
 EGYIK: Mi az?
 MÁSIK: Semmi... véletlenül... hehe... ráléptünk a lábamra...
 EGYIK (*sápadtan a dühtől*): Kicsoda? (*Bömbölve*) Kicsoda?
 MÁSIK (*révetegen*): Nem tudom...
 EGYIK: Nem? (*Pofon vágja.*) Nesze, te piszok fráter! Most tudod? (*Revolvert vesz elő.*)
 MÁSIK (*boldogan*): Persze, hogy tudom... Szervusz! Te, te, te... (*Egymás nyakába borulnak.*)

(Részlet Karinthy Frigyes *Tegezés* c. írásából)

* * *

A tegeződés az angolban nem probléma, hiszen a *te* és az *ön* személyes névmást ugyanazzal a szóval fejezik ki. Nálunk azonban ugyancsak nagy gond a tegeződés–magázódás kérdése. A gyerekek az iskolában természetesen tegeződnek, az is természetes, hogy a felnőtt tegezi a gyereket, a pedagógus az általános iskolásokat. Amíg gyerekek vagyunk, ismeretlen felnőttet nem illik visszategezni.

A tegeződés a felnőtteknél úgy kezdődik, hogy az egyik fél indítványozza a „per tu” viszonyt. Hogy melyik fél, azt nem nehéz kitalálni: az idősebb a fiatalnak, a nő a férfinak, a vezető a beosztottnak. Az összetegeződés formái nem lényegesek, de gyakran kíséri koccintás egy pohár itallal. Egy baráti kézfogás is elegendő a viszony elkezdéséhez. A tegeződés révén bizalmas kapcsolatba kerülünk a másik személlyel. Ezt a bizalmat meg kell őrizni a tegeződés során is. Nyelvünk nagyon gazdag a tegező fordulatokban, így módot ad árnyalati különbségekre is. A kellő tiszteletet megadhatjuk így is: „Jó reggelt, Pista bátyám”, vagy „Légy szíves, igazgató úr”.

Nem szabad kiprovokálni az idősebbtől, vezetőtől, vagy hölgytől a tegeződést. Előbb alapos ismeretségre van szükség ahhoz, hogy a kapcsolat megérjen a közvetlenebb megszólításra és tárgyalásra. A tegeződés nem kötelező, de nem illik visszautasítani sem!

Üzemben, hivatalban, munkahelyen általában a nők tegeznek egymást, hasonlóan a férfiak is. Ez alól természetesen kivétel a nagy korkülönbség és a beosztotti viszony.

A családon belül ma már elfogadott dolog a tegeződés, közeli és a távoli rokonainkat is tegezni szoktuk.

(Forrás: www.miillik.hu)

5. Névjegykártya

Házi feladat: készítsetek névjegykártyát (két példányban)! Ehhez segítségül közöljük a névjegykártyáról való tudnivalókat. A következő órán ezekre nagy szükség lesz!

A NÉVJEGY

A névjegy az üzleti-hivatali élet egyik segédeszköze. Rövid idő alatt sok hasznos információt szerzünk tárgyaló partnerünkről, pl. nevének írásmódját, rangját és beosztását, a képviselt cég címét és telefonszámát.

A névjegyet többnyire nyomdai technikával világos alapon sötét betűkkel írják. A legfontosabb követelménye, hogy anyaga jó minőségű kartonpapír legyen, mérete mai szokás szerint 90×50 mm. Ennél kisebbet már nem ajánlatos készíttetni, mert a rajta lévő adatok nehezen olvashatók.

Kötött tehát a méret, az anyag, és a tartalomnak is egy része, hiszen tartalmaznia kell a pontos nevet, telefonszámot stb. Szabadságunkban áll egyéniségünket a névjegy által is kifejezésre juttatni: a szín, az elrendezés, a betűtípus, a betűméret, a logo és a hátoldal lehet ennek eszköze.

A névjegy tartalma szempontjából megkülönböztetünk hivatalos és magánnévjegyet.

A hivatalos névjegyen az emblémát, a cég jelképét a bal felső sarokba szokás helyezni. Középre kerül a név, alá a beosztás, illetve minden egyéb attól függően, hogy kinek óhajtjuk átadni, vagy milyen körben kívánjuk terjeszteni. A névjegy jobb alsó sarkában tüntetik fel a telefonszámot, faxot, e-mailt, míg a munkahely, a vállalat neve a bal alsó sarokban található a címmel együtt.

A magánnévjegyen csak személyes információk szerepelnek. A név után esetleg a végzettség következhet, de a hivatalos beosztás sohasem, majd az otthoni cím, stb. Régen élesen elhatárolódott a hivatalos és a magánnévjegy, de ma már ezek az adatok keverhetők, különösen üzletember esetében.

Idegen nyelvű névjegyet akkor szokás készíttetni, ha az adott nyelven beszélni is tudunk.

Érdekesség a nagyvilágból: Japánban járva tapasztalhatjuk, hogy nincsenek utcanevek. Ezért a találékony japánok névjegyük hátára nyomtatott térképeik alapján próbálják segíteni a külföldiek eligazodását. Ezt a nehezen megközelíthető helyek esetében követni lehet.

Bemutakozáskor, már a tárgyalás kezdetén adjuk át partnerünknek a névjegyünket, mert az segítséget nyújt a megszólításban és a név memorizálásában. A névjegyet mindig el kell olvasni, mielőtt eltesszük, nem illik rögtön zsebre vágni.

Ha valaki átnyújtja a névjegyet, illik viszonzni. Ha nincs nálunk névjegy, átadhatjuk a legközelebbi találkozás alkalmával, ugyanis nem illik az adatainkat cetlikre írni.

A névjegyet ne a zsebünkből húzzuk ki, ma már nagyon tetszetős névjegytartók kaphatók, így elkerülhető, hogy gyűrötten vegyük elő. A partnerektől kapott névjegyeket nem ajánlatos a sajátunk mellé tenni, mert előfordulhat, különösen azokkal, akik csak szemüveggel tudják elolvasni az információkat, hogy a másét adják át.

4. AJÁNLOM MAGAMAT!

1. A névjegykártyák bemutatása

Tanári útmutatás szerint mutassátok be otthon elkészített névjegykártyáitokat, nézzétek meg és értékeljétek a többiekét!

Névjegykártyád egy példányát ragaszd be a portfóliódba!

2. Űrlapok kitöltése

Töltsétek ki az ideiglenes diákigazolvány igénylőlapját, előbb ceruzával, majd kék vagy fekete golyóstollal. (Fényképet most nem kell beragasztani, a csekket sem befizetni.)

DIÁKIGAZOLVÁNY-IGÉNYLŐ LAP

Név:

Születési hely, év, hó, nap:,

Anyja neve:

Apja neve:

Elvált szülők esetén a gondviselő neve:

Lakáscím:

Személyi igazolvány száma:

Oktatási azonosító száma:

Dátum:,

.....
Alírás

3. Olvassátok el a következő részletet Kosztolányi Dezső *A bús férfi panasza* című versciklusából, majd válaszoljatok a kérdésekre!

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: *BEÍRTAK ENGEM MINDENFÉLE KÖNYVBE*

Beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számon tartanak.
Porzó-szagú, sötét hivatalokban
énrólam is szól egy agg-szürke lap.
Ó fogcsikorgatás. Ó megaláztatás,
hogy rab vagyok, és nem vagyok szabad.
Nem az enyém már a kezem, a lábam
és a fejem, az is csak egy adat.
Jobb volna élni messze sivatagban,
vagy lenn rohadni, zsíros föld alatt,
mivel beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számon tartanak.

(1921)

- Milyen érzéseket fogalmaz meg a költő a személyi nyilvántartásokkal kapcsolatban?

- Milyen a vers hangneme?

- Egyetértetek-e a verssel?

4. Önismereti kérdőív kitöltése

ÖNISMERETI KÉRDŐÍV

Válaszolj a következő kérdőívre! Karikázd be a megfelelőnek ítélt választ! A 32 kérdés 4 dimenzióban vizsgálja a személyiséget:

- B: inkább befelé forduló
- R: inkább racionális (az esze vezérli)
- É: inkább érzelmi-indulati (az érzelmei, indulatai vezérlik)
- K: inkább kifelé forduló

Sok különböző önismereti teszt létezik, és mindegyik legfeljebb egy-egy kérdésre ad választ. A kérdőív kitöltésénél azt tanácsoljuk, hallgass az első és legerősebb benyomásra. Nincs jó és rossz válasz. A lényeg az, hogy éld bele magad a szituációba, és minden válasz a saját véleményedet tükrözze. A feltett kérdésre adott válaszokat külön papírra írd! Végezetül a válaszaidat a kérdőív végén levő értékelő táblázattal vedd össze!

- Mennyire vagy képes áttekinteni jelenlegi gondjaidat, elvégzendő feladataidat?
 - Jól áttekinthetőek, csak nehezek, és sok van belőlük.
 - Jóformán semmit sem tudok logikusan átgondolni, bár lehetne és kellene.
 - Ha valaki időnként segít, rögtön megkönnyebbülök, de ritka az ilyen eset.
 - Ha elegendő időm van, valamivel áttekinthetőbbé válnak a gondjaim.
- Félsz az egyedüllétől?
 - Nem különösebben.
 - Nagyon félek tőle.
 - Sokkal inkább félek attól, hogy másokkal kényszerűségből együtt kell lennem.
 - Félni ugyan nem félek, de nem is nagyon kedvelem.
- Jelenlegi gondjaid valamilyen elvégzendő feladattal kapcsolatosak-e?
 - Igen.
 - Nem.
- Előbb-utóbb bárkinek a társasága terhessé, idegesítővé válik-e?
 - Igen.
 - Nem.
- Vannak-e irigyeid?
 - Sajnos vannak.
 - Sajnos nincsenek.
 - Szerencsére vannak.

- d) Szerencsére nincsenek.
 - e) Nem tudom, de nem is érdekel.
 - f) Nem tudom, de talán érdekelne, hogy vannak-e.
6. Mi a véleményed, létezik-e barátság a szó igazi értelmében?
- a) Igen, feltétlenül.
 - b) Korábban azt hittem, hogy létezik, de rá kellett jönnöm, hogy nincs.
 - c) Egyáltalán nincs.
 - d) Valaha úgy éreztem, hogy nincs, de fokozatosan rá kellett jönnöm, hogy van.
7. Szeretsz-e segíteni másokon?
- a) Igen, ezt örömmel teszem.
 - b) Inkább nem, mert sok a hálátlan ember.
 - c) Csak akkor, ha valaki veszélyben van, és fontos a segítség.
 - d) Barátaimon segítek.
8. Létezik-e úgynevezett rossz előérzet?
- a) Nem.
 - b) Igen.
9. Mi a véleményed a másoknak tett szívességről?
- a) Adok-kapok lekötelezettséget jelent.
 - b) Semmiféle viszonzást nem várok attól, akinek szívességet teszek.
 - c) A szívesség előleget jelent, amelyet illik, de nem kötelező viszonzni.
 - d) Tégy szívességet, és magadra haragítasz egy hálátlan embert, és még irigyeid is lesznek.
10. Hogyan érzed, sok ellenszenves ember vesz körül?
- a) Igen.
 - b) Nem vagyok ebben biztos.
 - c) Nem.
 - d) A legtöbb ember változik, néha jobb, néha rosszabb.
11. Mennyire érzed magad felelősnek a saját sorsodért?
- a) Mindennek én vagyok az oka.
 - b) Nemcsak én, mások is felelősek.
 - c) Nem tudom.
 - d) Nem felelős senki – sem én, sem mások.
12. Mennyire zavar, ha az osztályban fokozottabban figyelnek rád?
- a) Nagyon zavar.
 - b) Néha megijeszt.
 - c) Nem zavar.
 - d) Attól függ, hogy hibát keresnek-e bennem vagy tetszést váltottam ki.
13. Zavar-e, ha nem figyelnek rád, amikor valamit szívesen közölnél?
- a) Nagyon zavar.
 - b) Néha dühös leszek miatta.
 - c) Nem zavar, legfeljebb félbeszakítom a mondanivalómat.
 - d) Attól függ, mit akartam mondani.
14. Fordulnak-e hozzád tanácsért?
- a) Igen, aránylag gyakran, és ez jól esik.
 - b) Nem, szinte soha.
15. Honnan erednek a tanulásban elért kudarcaid?
- a) Saját tehetetlenségemből.

- b) Mások miatt.
 - c) Kedvezőtlen körülmények miatt.
 - d) A tantárgy nehézsége miatt.
16. Tartósan megjegyzed-e a sérelmeidet?
- a) Igen, most is felizgatnak, ha eszembe jutnak.
 - b) Nem felejték el semmilyen sértést, de nem is izgatom magam miattuk.
 - c) Igyekezem elfelejteni sérelmeimet, de nem tudok közömbösen viselkedni, ha valaki eszembe juttatja.
 - d) Engem nem lehet megsérteni igazán, talán túl közömbös is vagyok.
17. Hogyan érdemes az élményeket elmondani másoknak?
- a) Lehetőleg mindig ugyanolyan módon.
 - b) Mindig másképpen, miközben a hallgatóságot figyeljük.
 - c) Az a fontos, hogy kerüljük a dicsekvést.
 - d) Fel kell idézni az élmény drámaiságát.
18. Visszavágysz-e még a gondtalan gyermekkorba?
- a) Tulajdonképpen nem is volt gondtalan a kisgyermekkorom.
 - b) Néha visszavágom.
19. Milyen regényeket novellákat, filmeket kedvelsz a legjobban?
- a) Kitalált történeteket.
 - b) A dokumentumregényeket vagy történelmi, életrajzi műveket.
 - c) Olyanokat, amelyekben magamra vagy környezetemre ismerek, azonosulni tudok a szereplőkkel.
 - d) Nekem a legszebbek a romantikus, kalandos történetek, amelyekben sok bonyodalom után a főhős úrrá lesz a nehézségeken és győzedelmeskedik.
20. Milyen testhelyzetben alszol a legtöbbször?
- a) Oldalt fekve.
 - b) Hason fekve.
 - c) Háton fekve.
 - d) Nekem mindegy.
21. Mikor a legjobb a szabadidős kikapcsolódás?
- a) Ha egyben hasznos is.
 - b) Ha egyedül maradhatok, pl. TV, könyv, videó, magnó társaságában.
 - c) Ha a jó barátok vesznek körül.
 - d) Ha olyan dolgokkal foglalkozhatom, amelyek feledtetik problémáimat.
22. Mi szokott lenni a rossz családi légkör oka?
- a) Gyermeknevelési problémák (túlkényeztetés).
 - b) Feszültségek a szülők között.
23. Mi a véleményed az álmodozásról?
- a) Hasznos.
 - b) Hasznossága kérdéses, mert eltereli a figyelmet a megoldandó feladatokról.
24. Lehetséges-e, hogy minden kárnak haszna is van?
- a) Igen.
 - b) Nem.
25. Tudsz-e örülni egy szép táj látványának?
- a) Igen, mindig.
 - b) Nem tud felvidítani.

26. Képes vagy-e felidézni a legszebb élményeidet?
 a) Igen, teljes valóságukban, de fáj, hogy elmúltak.
 b) Igen, de csak szavakban.
 c) Nem, mert nem is voltak.
 d) Nem, pedig kellett, hogy legyenek.
27. Vonzódsz-e a színes tárgyakhoz?
 a) Igen.
 b) Nem.
28. Képes vagy-e arra, hogy az általad nem szeretett személyben pozitív tulajdonságokat fedezz fel?
 a) Nem.
 b) Próbáltam, de mindig csalódtam.
 c) Igen.
 d) Nem, de nem is próbáltam.
29. Lehetséges-e, hogy az aggaszt leginkább, ha szeretetedet nem viszonozzák?
 a) Igen.
 b) Nem.
30. Mit tennél, ha igazán nagy sikert érnél el?
 a) Azonnal elmondanám azoknak, akiket szeretek.
 b) Sírnék örömben.
 c) Megjutalmaznám magamat valamivel.
 d) Felvidítanék egy bánatos embert.
31. Elképzelhető az, hogy valaki magányos legyen egy társaságban?
 a) Nem tudom, nem hiszem.
 b) Igen, éreztem már ilyet.
 c) Nem, ez képtelen, ellentmondásos dolog.
 d) Érdekes gondolat. Azt hiszem az volt a bajom, hogy eddig ezt nem értettem meg.
32. Hogyan emlékezel vissza az elkövetett hibáidra?
 a) Ma is büntudatom van miattuk.
 b) Szerintem „mások vittek bele”.
 c) Próbálok elfelejteni őket, de folyton visszatérnek az emlékezetembe; ilyenkor el is keseredek egy kicsit.
 d) Nem izgatnak nagyon, de minden nehézség láttán eszembe jutnak, nehogy még egyszer elkövessem őket.

AZ ÖNISMERETI KÉRDŐÍV KIÉRTÉKELÉSE

A válaszokat sorold az alábbi oszlopokba:

	B	R	É	K
1.	d	a	b	c
2.	c	a	b	d
3.	-	a	b	-
4.	a	-	-	b
5.	a, d	e	f	b, c
6.	c	d	b	a
7.	b	a	d	c
8.	-	a	b	-

9.	d	a	b	c
10.	a	d	b	c
11.	a	c	d	b
12.	a	d	b	c
13.	c	d	b	a
14.	c	d	b	a
15.	a	c	d	b
16.	c	b	a	d
17.	c	a	d	b
18.	-	a	b	-
19.	a	b	d	c
20.	b	d	a	c
21.	b	a	d	c
22.	a	d	b	c
23.	-	b	a	-
24.	-	b	a	-
25.	-	b	a	-
26.	c	b	a	d
27.	-	b	a	-
28.	b	a	d	c
29.	b	-	-	a
30.	b	c	d	a
31.	b	c	d	a
32.	a	d	c	b

Add össze az oszlopok karikajeleit! Az eredményt írd a megfelelő betű mellé!

B: R: É: K:

A számok nagyságából megállapíthatod fő irányultságodat.

Ha megvan az eredmény, akkor az osztály minden tanulója írjon be egy X-et a kihelyezett nagy lapra a megfelelő kockába. Ilyen módon az osztályt is jellemezhetitek, mint személyiséget. Beszéljétek meg, milyen tanulsága van ennek!

5. Képes beszéd

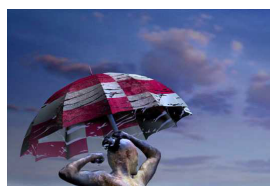
Nézzétek meg az alábbi hat fényképet páronként együtt, majd mindenki válassza ki azt a kettőt, amelyik neki a legjobban tetszik. Indokold meg társadnak a saját döntésedet! Válaszod elsősorban ne a képről, hanem önmagadról szóljon! Így kezdsd mondataidat:

a) Nekem azért tetszik ez a kép, mert.....

.....

.....

.....

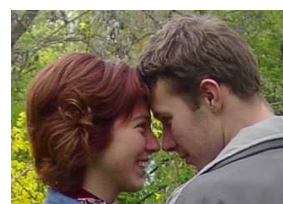
b) Szeretek ... viszont nem szeretek _____

c) Szeretem, ha... _____

d) Nem szeretem, ha... _____

e) Az a vágyam, hogy egyszer... _____

f) Válassz a párod számára is egy képet! Ezután áruljátok el egymásnak, hogy a másik számára melyik képet választottátok. Megegyezik azzal, amelyet ki-kik magának választott?

6. Önéletrajz

Előbb vagy utóbb szükséged lesz az önéletrajzodra. Például felnőttként munkavállaláskor, diákként például ösztöndíjkérelem mellékleteként. Készítsd el önéletrajzodat! Segítségképpen olvasd el a mellékelt – felnőtteknek készült – ismertetőt, és nézd át a példaként olvasható önéletrajzot (Minta Aladár önéletrajzát)!

Egyszerűen készíthetsz modern önéletrajzot a Word sablonjával is. Elérési út: *Fájl-menü / Új dokumentum / Sablon alapján / Általános sablonok / Önéletrajz-varázsló*. Itt sokféle önéletrajz-sablon található, amelyekben csak az adatokat kell kicserélni.

Mivel tanulmányaidnak még korántsem érkeztél végére, ezért erről még nem sokat tudnál írni. Ezért most képzelj magad huszonöt évesnek, tehát olyan korúnak, aki már befejezte tanulmányait, és bizonyos szakmai tapasztalatokkal is rendelkezik. Írd meg tehát e szerint az önéletrajzot, és dátumozd ennek megfelelően!

AZ ÖNÉLETRAJZ

AZ ÖNÉLETRAJZOK TÍPUSAI: Magyarországon jelenleg több formátum is használatos. Létezik a HAGYOMÁNYOS stílusban írt önéletrajz, amely levélszerűen, hosszú sorokban íródik, tartalmazva bevezetést, tárgyalást és befejezést. Külsőleg leginkább egy levélhez hasonlít, de önéletrajzként nem eléggé áttekinthető, mert az információkat és adatokat ömlesztve tartalmazza. Régebben ez volt az általánosan elfogadott forma, amit azonban napjainkra felváltott az AMERIKAI stílus. Ez minden fontos információt tartalmaz, és tagolása révén mégis könnyen átlátható, jól kezelhető.

A továbbiakban a terjedő, ún. amerikai típusú önéletrajz készítésének módját ismertetjük.

AZ ÖNÉLETRAJZ TARTALMA ÉS STÍLUSA. BETŰTÍPUS, SZERKESZTÉS, STÍLUS: Hacsak másképp nem kéri, az önéletrajzot géppel kell írni. Általánosan elfogadott a következő paraméterek használata: Word formátum, 12-es betűnagyság, Arial vagy Times New Roman betűtípus. Emelje ki (pl. nagyobb betűtípus, megvastagítás, dőlt betű) a főbb tartalmi elemeket, és ügyeljen, hogy a választott stílust következetesen használja.

FŐBB ADATOK: A következő információk mindenképpen szerepeljenek az önéletrajzban:

- személyes adatok: név, lakcím, elérhetőség, születési hely és időpont
- tanulmányok: közép- és felsőfokú végzettségek, egyéb tanfolyamok, időpontja, intézmény neve, szerzett képesítés
- szakmai tapasztalat: jelenlegi és korábbi munkahelyek megnevezése, a kezdés és a váltás időpontja (legalább az év), betöltött pozíció, a feladatok rövid bemutatása. Pályakezdők a szakmai gyakorlatokat tüntethetik fel ugyanígy.
- igazolható egyéb ismeretek: nyelvtudás (a nyelv megnevezése, tudásszint, nyelvvizsga típusa) számítógépes ismeretek, jogosítvány
- tréningek, diplomamunka
- hobbik / érdeklődési kör
- emberi tulajdonságok (pl. jó kapcsolatteremtő készség stb.)
- keltezés
- aláírás (kézzel is)

TERJEDELEM: Az önéletrajz ne legyen hosszabb egy oldalnál. Ebbe a terjedelemben beleférnek a főbb információk, de a pályázat még könnyen átlátható marad. A munkakört vagy a feladatokat is elég felsorolásszerűen leírni, nem szükségesek kerek mondatokat szerkeszteni.

IDŐRENDSÉG: Általános szabály, hogy a tanulmányokat és a szakmai tapasztalatokat fordított időrendben, azaz jelentől a múlt felé haladva kell megadni. Így első pillantásra látszik az aktuális munkakör, nem kell azt az anyag végén keresgélni.

FÉNYKÉP: Mindenképpen érdemes fényképet küldeni, egyébként egyre gyakrabban külön is kérik a hirdetésekben. A legjobb, ha önéletrajzod jobb sarkába szkennelsz be egy fotót, de ha ez nem megoldható, akkor csatolhatod a kísérőlevélhez. Feltétlenül igazolványképet használj, a nyaralási albumból kivágott fejek beillesztése komolytalan külsőt kölcsönöz az egész jelentkezésnek.

HELYESÍRÁS: A helyesírássra és a külalakra is különösen ügyelj. Hibáktól hemzsegő, nehezen olvasható vagy ügyetlen elrendezésű önéletrajzzal nemigen számíthatsz sikerre. Ne felejtse el a kész anyagot többször is átolvasni, hogy ne maradjanak benne hibák. Így meggyőződhetsz arról is, hogy mindent beleírtál, amit fontos a jelentkezéshez.

BEFEJEZÉS: Keltezés, aláírás (egyszer géppel, fölötte kézzel).

(Forrás: <http://www.focusconsulting.hu>)

ÖNÉLETRAJZ (Példa)

Fénykép
helye

SZEMÉLYES ADATOK

Név: *Minta Aladár*
 Születési hely, idő: Budapest, 1976. március 15.
 Állandó lakcím: Budapest, 1203 Kertész utca 25.
 Telefonszám: 283-00-00
 E-mail cím: kt@00.hu

VÉGZETTSÉG

1994-1997. *Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs*
 Bölcsészettudományi Kar, Személyügyi Szervező Szak
 1990-1994. *Leövey Klára Gimnázium, Budapest*
 Speciális angol nyelvű tagozat

SZAKMAI TAPASZTALAT

1998- *Focus Selection Személyzeti Tanácsadó Iroda*
Toborzási és Kiválasztási Tanácsadó
 – ügyfelekkel történő kapcsolattartás
 – adatbázis kezelése
 – álláshirdetések megírása

1997-1998. *IKON Kft.*
Angol nyelvű tolmács, fordító
 – fordítása magyarról angolra
 – fordítása angolról magyarra
 – idegen nyelvű levelezések

NYELVTUDÁS

Angol Tárgyalási szintű nyelvtudás
 felsőfokú, állami, C típusú nyelvvizsga, 1997

SZÁMÍTÓGÉPES ISMERETEK

Felhasználói szinten: Windows NT, Word 98, Excel, Power Point, MS Outlook, Internet

TRÉNINGEK

1997 Irodavezetők háromnapos szeminárium (Samling Kft.)

ÉRDEKLŐDÉSI KÖR

Sportolás, olvasás, kirándulás, utazás

Budapest, 2006. május 30.

.....
 [alíráás]
 Minta Aladár

7. Motivációs levél

Ha felnőtt ember munkára jelentkezik, gyakran kérnek tőle az önéletrajz mellé úgynevezett motivációs levelet is. Ez annak összefoglalása, hogy miért vágyik az ember egy bizonyos munkahelyen egy bizonyos munkakörre. Ehhez is adunk példát.

- a) Olvasd el, állapítsd meg, mit kell tartalmaznia a levélnek, és milyen stílusban kell megírni!

Aktív Géza
1100 Tarkarét, Tejcsarnok u. 10.
Tel.:4 / 567-89-10
E-mail: aktivgeza@sajt. hu

Zöld Tehén Sajtlyukasztó Kft.
Borjú Béla ügyvezető igazgató részére
1100 Tarkarét, Fő utca 10.

Tárgy: jelentkezés
állásajánlatra

Tisztelt Igazgató Úr!

Szeretnék pályázni cégüknél a Tarkaréti Hírekben meghirdetett sajtlyukasztó állásra.

Idén májusban végeztem a Tarkaréti Szakiskolában, és júniusban sajtlyukasztó szakmai vizsgát tettem, elméletből jó, gyakorlatból jeles eredménnyel.

A szakma iránt már nagyon korán felébredt érdeklődésem, mivel szüleim állattenyésztéssel foglalkoztak, s már otthon nagyon megszerettem mindent, ami az állatokkal kapcsolatos. Az iskolában is főleg a szakmai tárgyak érdekelték, valamint a rajz és az informatika, amik egyébként is a hobbijaim.

Tanulmányaim alatt két ízben voltam összefüggő nyári gyakorlaton, 2005-ben Jobbágy Géza őstermelő mellett, 2006-ban pedig az Önök cégénél, ahol Iparos Sándor üzemvezető irányította munkánkat. Ezek során pályaválasztási elhatározásom megerősödött, és az is jól esett, hogy mindig dicsérték együttműködési készségemet.

Tanulmányaim ideje alatt négy évig a diákönkormányzat tagja, az utolsó évben annak elnöke voltam. Nálunk régi hagyomány, hogy a jó tanulók foglalkoznak a gyengébbekkel, s az én feladatom volt ennek a korrepetálásnak a szervezése. Ezt a munkát is nagyon szívesen végeztem, mert örültem annak, hogy néhány társam sikeresen javít az eredményein.

Úgy érzem, hogy az iskolában szerzett tudásom, a szakma melletti elkötelezettségem, munkafegyelmem hasznosak lehetnek az Önök a cége számára is.

Remélem, a fentiek felkeltették érdeklődését, és személyesen is találkozhatunk a jövőben!

Tarkarét, 2006. június 21.

Üdvözlettel:

Aktív Géza

8. Ajánlólevél írása

Vannak olyan munkahelyek, vagy egyesületek, társaságok, ahová nem elég önéletrajzzal, esetleg motivációs levéllel jelentkezni: az is szükséges, hogy valaki más ajánljon minket, hogy felvegyenek. Bemutatunk erre is egy példát.

- a) Olvasd el, és ennek mintájára készíts te is egy ajánlólevelet. Csakhogy te önmagadat ajánld valaki más nevében (harmadik személyben írd magadról!) Neked kell kitalálni, hová jelentkezel, és hová ajánlod magad!

Zöld Tehén Sajtlyukasztó Kft.
Borjú Béla ügyvezető igazgató részére

Tisztelt Igazgató úr!

Tisztelettel ajánlom figyelmébe iskolánk végzős diákját, Aktív Gézát, aki az Önök cégénél kívánja megkezdeni sajtlyukasztó szakmai pályafutását.

Géza négy éven át nagy érdeklődést tanúsított sajtok és más tejtermékek megmunkálása iránt. Szorgalmasan tanult, szakmai gyakorlatait az iskolában és külső gyakorló helyeken egyaránt becsületesen végezte. A tanulóközösségnek igen aktív tagja volt. Példája nyomán mások is szívesebben foglalkoztak a tanulással és leendő szakmájukkal. Együttműködési és segítőkészsége, barátságos természete és jó humora miatt társai és tanárai nagyon kedvelték.

Biztos lehet benne, hogy Aktív Géza alkalmazásával becsületes és fegyelmezett kollégát, némi munkahelyi tapasztalat után jó szakembert nyer cége számára.

Tisztelettel

Tarkarét, 2006. május 35.

.....
Direktor Kálmán
igazgató

- b) Lehetőleg számítógéppel dolgozz. Ha nincs rá lehetőség, írhatod az ajánlólevelet ide kézzel is.

9. Honlap készítése

Ha tudod, hogyan kell, készítsd el személyes weblapodat! Kérd az iskolai számítástechnika-tanár segítségét, majd engedélyét arra, hogy munkádat elhelyezhesd a helyi hálózaton. A Word weblapkészítő sablonja a következő úton érhető el: *Fájl-menü / Új dokumentum / Új dokumentum sablon alapján / Általános sablonok / Web-lapok / Saját weblap.*

A sablon a következőképpen néz ki (igazítsd saját személyedre):

TARTALOM

- Munkámról
- Kedvenc webhelyeim
- Címek és telefonszám
- Aktuális munkák
- Életrajzi adatok
- Érdeklődési köröm

MUNKÁMRÓL

MUNKAKÖRÖM

Írja be saját szövegét.

FŐBB FELADATAIM

Írja be saját szövegét.

OSZTÁLY VAGY MUNKACSOPORT

Írja be saját szövegét.

Vissza a lap elejére

KEDVENC WEBHELYEIM

- Szűrjön be egy hiperhivatkozást.
- Szűrjön be egy hiperhivatkozást.

Vissza a lap elejére

CÍMEK ÉS TELEFONSZÁM

ELEKTRONIKUSLEVÉL-CÍM

Írja be saját szövegét.

HONLAP CÍME

Írja be saját szövegét.

MUNKAHELYI TELEFONSZÁM

Írja be saját szövegét.

Vissza a lap elejére

AKTUÁLIS MUNKÁK

- Munka neve
- Munka neve

Vissza a lap elejére

ÉLETRAJZI ADATOK

Írja be saját szövegét.

Vissza a lap elejére

ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖM

- Írja le egy hobbiját.

Vissza a lap elejére

Utolsó frissítés: Dátum

A FEJEZETBEN KÉSZÜLT MINDEN FELADAT-MEGOLDÁSODAT ŐRIZD MEG, SZERKESZD A PORTFÓLIÓBA. KÉSŐBB IS HASZNUKAT VEHETED!

5. JÓZSEF ATTILA ÖNMAGÁRÓL

VERSEI

1. Válasszátok ki az itt és a következő oldalon található nyolc József Attila-arckép valamelyikét, és adjatok címet neki!

2. Olvasd el József Attila négy önmagáról szóló versét, majd oldd meg a feladatokat!

ÖNARCKÉP

Dacos, vad erdő sűrű nagy hajam.
Már meggyötörte asszonyujj viharja,
Forró száj baglya néha megzavarja.
Alatta zúg a gondolatfolyam.

Milyen mély medrű, nem tudom, de mély.
Hitek szirtjét bús iszapjába mossa,
Nagy homlokom a Vaskapu-szorossa,
Hol rég utat vágott a szenvedély.

Zord partján – csókhíd szépen szökne itt,
melyen portyázni víg asszony-tatár megy –
örök-zsibongó, vijjogó madárhegy:
sötét gond rakja barna fészkeket.

Szivemben várhegylánc, jaj-kráteres;
még forró, fülleddt nyár vonaglik völgyén
s dermedt, havas csúcsán „Ember”-t üvöltvén
egy őrült lélek mágyákat keres!

(1923)

JÓZSEF ATTILA

József Attila, hidd el, hogy nagyon szeretlek, ezt még anyámtól örököltem, áldott jó asszony volt, látod, a világra hozott
Az életet hiába hasonlítjuk cipőhöz vagy vegytisztító intézethez, mégiscsak másért örülünk neki

Naponta háromszor megváltják a világot, de nem tudnak gyufát se gyújtani, ha így megy tovább, nem törődöm velük.

Jó volna jegyet szerezni és elutazni Önmagunkhoz, hogy bennetek lakik, az bizonyos. Minden reggel hideg vízben fürdetem gondolataimat, így lesznek frissek és épek.

A gyémántból jó, meleg dalok nőnek, ha elültetjük a szívünk alá.
 Akadnak olyanok, akik lovon, autón és repülőgépen is gyalog vannak, én a pacsirták
 hajnali énekében heverészek, mégis túljutottam a szakadékon.
 Igazi lelkünket, akárcsak az ünneplő ruhákat gondosan őrizzük meg, hogy tiszta
 legyen majd az ünnepekre.

(1925)

BEVEZETŐ

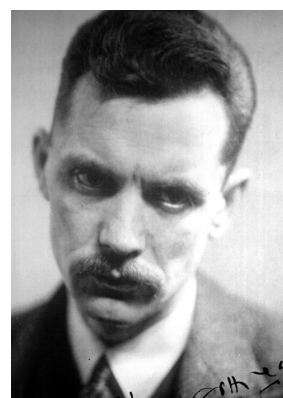
Lidi nénémnek öccse itt,
 Batu khán pesti rokona,
 kenyéren élte éveit
 s nem volt azúrkék paplana;
 kinek verséért a halál
 öles kondérban főz babot –
 hejh burzsoá! hejh proletár! –
 én, József Attila, itt vagyok!

(1927)

NEMZETT JÓZSEF ÁRON

Nemzett József Áron,
 szappanfőző, aki már
 a Nagy Óceánon
 szagos füveket kaszál.

Megszült Pőcze Borcsa,
 kit megettek a fenék,
 gyomrát, hasát sorba,
 százláb súroló kefék.

Szerettem Lucámat,
 de Luca nem szeretett.
 Bútoraim: árnyak.
 Barátaim nincsenek.

Bajom se lesz többé,
 lelkemmé lett mindahány, –
 élek mindörökké
 gazdátlan és ostobán.

(1928)

- a) Minden versről készítettünk egy rövid értelmezést. Melyik értelmezésnek melyik vers felel meg a leginkább?

A VERS CÍME	ÉRTELMEZÉSE
	Rímtelen, szinte versszerűtlen vers, mely meghökkentő költői képekkel beszél a lélek mélyének megismeréséről, az egyénről és a többiekről.
	A szöveg különös költői képekkel bemutatja, milyen a költő külseje, és a külső mögötti lélekről is elárul valamit.
	A versben a költő összefoglalja múltját, születésétől kezdve, majd beszámol sivár jelenéről.
	A vers kiáltás. A kiáltó furcsa elnevezésekkel azonosítja magát, majd megszólítva ellenséget és barátot, egyszerre fenyegetve és biztatva hirdeti jelenlétét.

- b) Állítsd sorrendbe a verseket a számok segítségével!

SZEMPONT	ÖNARCKÉP	JÓZSEF ATTILA	BEVEZETŐ	NEMZETT JÓZSEF ÁRON
Melyik a legvidámabb (4), melyik a legszomorúbb (1)?				
Melyik a legszabályosabb verselésű (4), melyik a legszabálytalanabb (1)?				
Melyik a legfurcsább (4), melyik a leghagyományosabb szövegezésű (1)?				
Melyik tetszett leginkább (4), melyik a legkevésbé (1)?				

- c) Válassz ki egyet a négy vers közül, azt, amelyik a legjobban tetszett!
Milyen életrajz derül ki belőle? És milyen jellemkép derül ki belőle arról az emberről, aki mondja?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÖNÉLETRAJZA

3. József Attila prózai önéletrajzát fogjuk elemezni külön csoportokban.

Olvassátok el a *Curriculum vitae* c. szöveget, majd a különböző betűjelek szerint ki-ki végezze el a tanára által ráosztott feladatokat!

József Attila 1937 tavaszán tisztviselői állást pályázott meg, s ennek érdekében önéletrajzot írt *Curriculum vitae* (ejtsd: *kurrikulum víté*) címmel. (A kifejezés az önéletrajz latin elnevezése, jelentése: életút).

JÓZSEF ATTILA: *CURRICULUM VITAE*

(alcím)

1905-ben születtem, Budapesten, görög-keleti vallású vagyok. Apám – néhai József Áron – három esztendőskoromban kivándorolt, engem pedig az Országos Gyermekvédő Liga Öcsödre adott nevelőszülőkhöz. Itt éltem hét éves koromig, már ekkor dolgoztam, mint általában a falusi szegénygyerekek – disznópásztorkodtam. Hétesztendőskoromban anyám – néhai Pőcze Borbála – visszahozott Budapestre s beíratott az elemi iskola II. osztályába. Anyám mosással és takarítással tartott el bennünket, engem és két nővéremet. Házaknál dolgozott, odajárt reggeltől estig s én szülői felügyelet nélkül iskolát kerültem, csibészkedtem. A harmadikos olvasókönyvben azonban érdekes történeteket találtam Attila királyról és rávettem magam az olvasásra. Nem csupán azért érdekelték a hun királyról szóló mesék, mert az én nevem is Attila, hanem azért is, mert Öcsödön nevelőszüleim Pistának hívtak. A szomszédokkal való tanácskozás után a fülem hallatára megállapították, hogy Attila név nincsen. Ez nagyon megdöbbenett, úgy éreztem, hogy a létezésemre vonták kétségbe. Az Attila királyról szóló mesék fölfedezése azt hiszem döntően hatott ettől kezdve minden törekvésemre, végső soron talán ez az élményem vezetett el az irodalomhoz, ez az élmény tett gondolkodóvá, olyan emberré, aki meghallgatja mások véleményét, de magában fölülvizsgálja; azzá, aki hallgat a Pista névre, míg be nem igazolódik az, amit ő maga gondol, hogy Attilának hívják.

(alcím)

Kilenc éves koromban kitört a világháború, egyre rosszabbul ment a sorunk. Kivettem a részemet az üzletek előtt való álldogálásokból, – volt úgy, hogy este kilenc órakor odaálltam az élelmiszerüzem előtt várakozó sorba és reggel fél nyolckor, mikor már sorra kerültem volna, jelentették ki az orrom előtt, hogy nincs több zsír. Úgy segitettem anyámnak, ahogyan tudtam. Vizet árultam a Világ moziban. Fát és szenet loptam a Ferencvárosi pályaudvarról, hogy legyen fűtenivalónk. Színes papírforgókat csináltam és árusítottam a jobb sorsban élő gyerekeknek. Kosarakat, csomagokat hordtam a vásáracsarnokban stb. 1918 nyarán Abbáziában üdültem a Károly király-féle gyermeknyaraltatási akció jóvoltából. Anyám már betegeskedett, méhdaganata támadt s ekkor én magam jelentkeztem a Gyermekvédő Ligánál – így rövid időre Monorra kerültem. Visszatérvén Budapestre újságot árultam, bélyegekkkel, majd kék, fehér és postapénzzel kereskedtem, mint egy kis bankár. A román megszállás alatt kenyeresfiú voltam az Emke kávéházban. Közben – öt elemi elvégzése után – polgári iskolába jártam.

(alcím)

1919 karácsonyán meghalt anyám. Gyámommá az árvaszék sógoromat, a most elhunyt Makai Ödön doktort nevezte ki. Egy tavaszon és nyáron át az Atlantica Tengerhajózási Rt. Vihar, Török és Tatár nevű vontatógőzösein szolgáltam. Ekkor vizsgáztam magánúton a polgári negyedik osztályából. Ezután [...] Nyergesújfalura küldtek kispapnak a szaléziánusokhoz. Itt csak két hetet töltöttem, hiszen görög keleti vagyok és nem katolikus. Innen Makóra kerültem, a Demke internátusba, ahol rövidesen ingyenes helyet kaptam. Nyáron lakásért és ellátásért tanítottam Mezőhegyesen. A gimnázium VI. osztályát színjelesen végeztem, jóllehet pubertáskori zavarok miatt több ízben öngyilkosságot kíséreltem meg, hiszen valójában sem akkor, sem előzőleg nem állott fölvilágosító barátként mellettem senkisésem. Már megjelentek első verseim is, 17 éves koromban írt költeményemet a Nyugat publikálta. Csodagyereknek tartottak, pedig csak árva voltam.

(alcím)

A VI. osztály elvégzése után ott hagytam a gimnáziumot meg az internátust, mert elhagyatottságomban nagyon tétlennek éreztem magamat: nem tanultam, mert a tanárok magyarázata után is tudtam a leckét, hiszen erről jeles bizonyítványom is tanúskodott. Kukoricacsősznek, mezei napszámosnak mentem Kiszomborra és házitanítónak szegődtem el. Két kedves tanárom kérésére mégis elhatároztam, hogy érettségizem. A VII. és a VIII. osztályból összevont vizsgát tettem s így egy évvel előbb végeztem, mint volt osztálytársaim. Tanulásra azonban mindössze három hónap állt rendelkezésemre s így történt, hogy a hetedikből tiszta jó, a nyolcadikból pedig tiszta elégséges osztályzatot kaptam. Érettségi bizonyítványom már jobb a nyolcadikosnál: csak magyarból és történelemből kaptam elégségest. Ekkor már egy versemért Istenkáromlás miatt pörbefogtak. A Kúria fölmentett.

(alcím)

Ezután egy ideig könyvügynök voltam itt Budapesten, majd az infláció idején hivatalnokoskodtam a Mauthner féle magánbankházban. Iparkodásomat itt egy kissé kikezdte az, hogy saját munkámon kívül önnön dolgaik egy részét is nyakamba varrták idősebb kollégáim, kik nem mulasztották el különben sem, hogy bosszúságot okozzanak nekem a lapokban megjelenő verseim miatt. „Ilyen idős koromban én is írtam verseket” – mondogatta mindegyikük. A bankház később megbukott.

(alcím)

Elhatároztam, hogy végképpen író leszek és szert teszek olyan polgári foglalkozásra is, amely szoros kapcsolatban áll az irodalommal. Magyar-francia-filozófiai szakra iratkoztam a szegedi egyetem bölcsészeti karán. Fölvettem heti 52 órát és 20 órából kollokváltam kitűnően. Napokat ettem, verseim honoráriumából fizettem lakásomat. Nagyon büszkévé tett, hogy Dézsi Lajos professzorom önálló kutatásra érdemesnek nyilvánított. De minden kedvemet elszegte az, hogy Horger Antal professzor, kinél magyar nyelvészetből kellett volna vizsgáznom, magához hívatott s két tanú előtt – ma is tudom a nevüket, ők már tanárok – kijelentette, hogy belőlem, míg ő megvan, soha nem lesz középiskolai tanár, mert „olyan emberre – úgymond – ki ilyen verseket ír” s ezzel elémtárta a Szeged c. lap egyik példányát, „nem bízhatjuk a jövő generáció nevelését”. Sokszor emlegetik a sors iróniáját s itt valóban arról van szó: ez a versem, Tiszta szívvel a címe, igen nevezetessé vált, hét cikket írtak róla, Hatvany Lajos az egész háború utáni nemzedék dokumentumának nyilvánította nem egy ízben „a kései korok számára”, Ignotus pedig „lelkében dédelgette, simogatta, dűnyögte és mormolgatta” ezt a „gyönyörűszép” verset, ahogy a Nyugatba írta róla és ezt a verset tette Ars poeticájában az új költészet mintadarabjává.

(alcím)

A következő évben – húsz éves voltam ekkor – Bécsbe mentem, beiratkoztam az egyetemre s abból éltem, hogy a Rathaus Keller bejáratánál újságot árultam és a Bécsi Magyar Akadémikusok helyiségeit takarítottam. Lábán Antal igazgató, mikor tudomást szerzett rólam, ezt megszüntette, ebédet adott a Collegium Hungaricumban s tanítványokhoz juttatott. Bécsből – egy szörnyű nyomortanyáról, ahol négy hónapig lepedőm sem volt – egyenesen a Hatvany-kastélyba kerültem vendégnek, Hatvanba, majd a ház asszonya, Hirsch Albertné ellátott útiköltséggel és a nyár végétével Párizsba utaztam. Itt beiratkoztam a Sorbonne-ra. A nyarat a dél-franciaországi tengerparton töltöttem egy halászfaluban.

Ezután Pestre jöttem. Két szemesztert hallgattam a pesti egyetemen. Tanári vizsgát mégsem tettem, mert – Horger Antal fenyegetésére gondolva – azt hittem, úgysem kapnék állást. Majd a Külkereskedelmi Intézet magyar-francia levelezőnek alkalmazott, megalakulásakor. (...) Ekkor azonban olyan váratlan csapások értek, hogy bármennyit edzett az élet, nem bírtam ki – az OTI előbb szanatóriumba, majd táppénzállományba utalt neurasténia gravisszal. Hivatalomtól megváltam, beláttam, hogy nem lehetek tehertétel egy fiatal intézmény nyakán. Ezóta írásaimból élek. Szerkesztője vagyok a SZÉP SZÓ c. irodalmi és kritikai lapnak. Magyar anyanyelvemen kívül írok és olvasok franciául és németül, levelezek magyarul és franciául, perfekt gépíró vagyok. Tudtam gyorsírn is, – egy havi gyakorlattal ezt a tudásomat fölfrissíthetem. Értek a sajtó nyomdatechnikájához, tudok szabatosan fogalmazni. Becsületesnek tartom magam, azt hiszem, hogy fölfogásom gyors és hogy munkában szívós vagyok.

SZÓMAGYARÁZATOK:

Szaléziánus = Szalézi Szent Ferencről elnevezett szerzetesrend, amely szegény gyermekek iskolázásával foglalkozik.

pubertáskori = kamaszkori

Nyugat = a legjelentősebb magyar irodalmi folyóirat a 20. század első felében

publikálta = nyomtatásban megjelentette

internátus = kollégium, bentlakásos iskola

Kúria = fellebbviteli bíróság

kollokváltam = vizsgáztam

napokat ettem = a kifejezés a jótékonyaságnak egy régi formájára utal, mikor naponta egy-egy módosabb család megvendégelte a nyomorgó diákokat

honorárium = tiszteletdíj

szemesztert = félévet

neurasténia gravis (latin: neurasthenia gravis) = súlyos idegösszeomlás

A) A kezdeti évek

(1) József Attila e szövegben majdnem minden elbeszélte esemény idejét közli, olykor évszámmal, olykor saját életkorának megjelölésével vagy más évszámokhoz való viszonyítással. Ezek segítségével állapítsd meg, hány évesen mit történt! Töltsd ki a táblázatot!

MIKOR?	HÁNY ÉVESEN?	HOL?	MI TÖRTÉNT?
1905			
	3 éves		
1912			
1914			
1918			
	14 éves		
1922			
1925			

(2) Kapcsold össze a szövegben szereplő helységneveket a hozzájuk tartozó eseményekkel! (Egy helységhez több is kapcsolódhat.) Írd az egyes események mellé annak a helynévnek a betűjelét, hol történt!

HELYSÉGEK

- (a) Abbázia
- (b) Bécs
- (c) Budapest
- (d) Dél-franciaországi tengerpart
- (e) Hatvan

ESEMÉNYEK

- A gimnázium VI. osztályát színjelesen végeztem.
- A nyarat egy halászfaluban töltöttem.
- A Collegium Hungaricumban magántanítványokat tanítottam.
- Beiratkoztam a Sorbonne-ra.
- Beírtak az elemi iskolába.

HELYSÉGEK

- (f) Kiszombor
- (g) Makó
- (h) Mezőhegyes
- (i) Monor
- (j) Nyergesújfalu
- (k) Öcsöd
- (l) Párizs
- (m) Szeged

ESEMÉNYEK

- Fát és szenet loptam.
- A Hatvany-kastélyba kerültem vendégnek.
- Kispapnak küldtek.
- Lakásért és ellátásért tanítottam.
- Magyar-francia-filozófia szakra iratkoztam.
- Mezei napszámosnak mentem.
- Nevelőszülőkhöz kerültem.
- Polgári iskolába jártam.
- Rövid időre a Gyermekvédő Liga helyezett el.
- Szanatóriumba kerültem.
- Megszülettem.
- Takarítottam.
- Üdültem.

(3) Az alábbi életrajzok olyan személyekről szólnak, akik kapcsolatba kerültek József Attilával, és akikről József Attila megemlékezett most olvasott önéletrajzában. Állapítsd meg, melyik kiről szól! (Írd nevét a kipontozott helyre!)

- a) 1908-ban Hatvany Lajossal és Fenyő Miksával együtt megalapította a magyar irodalom legnagyobb hatású lapját, a Nyugatot. Heves harcokat folytatott a kor konzervatív irodalmi erőivel az új költők generációjának elismeréséért. Elsők között állt ki a fiatal József Attila mellett.
- b) Gazdag gyártulajdonos család fia volt. 1908-ban Ignotusszal és Fenyő Miksával megalapította a Nyugat című folyóiratot. Egész életét a magyar irodalom szolgálatának szentelte. Kiállt Ady Endre, József Attila és sok más magyar művész mellett. A tehetségeket nemcsak művészileg, de anyagilag is támogatta.
- c) 1922-től a szegedi, 1940-től a kolozsvári egyetemen a magyar nyelvészet tanára. Mint szegedi dékán eltanácsolta az egyetemről József Attilát, aki *Születésnapomra* című versében megörökítette nevét.
- d) Az utolsó magyar király. 1916. november 21-én foglalta el az elhunyt Ferenc József osztrák császár trónját. Ismerve a háború szörnyűségeit, a béke helyreállítására törekedett. A súlyos helyzet ellenére belpolitikai téren szociális törvénykezésbe kezdett. 2004-ben a katolikus egyház boldoggá avatta.

B) A költő önéletrajza

(1) A szöveg hét egységből áll. Adj találó alcímet a részeknek!

(2) Készítsd el József Attila modern önéletrajzát!

ÖNÉLETRAJZ

Személyes adatok

Név: József Attila

Születési hely, idő:

Végzettség

..... -tól -ig:

..... -tól -ig:

Szakmai tapasztalat

.....
.....
.....
.....
.....

Nyelvtudás

.....

Érdeklődési kör

.....
.....
.....

Budapest,

(3) József Attila a *Curriculum vitae*-t tisztviselői állás elnyerése érdekében írta. Báró Hatvany Lajos nevében fogalmazz rövid (maximum 10 soros) ajánlást, támogató nyilatkozatot!

Phoenix Biztosító Részvénytársaság
Hatalmas Győző elnök úr részére

Tisztelt Elnök úr!

Kelt Budapesten, 1937. április 11-én

aláírás

C) Iskolafajták

(1) A *Curriculum vitae* alapján állítsátok össze József Attila iskolai pályafutásának vázlatát!

Először gyűjtsétek ki az adatokat! Melyik osztályt hol, mikor (s ha tudjuk: milyen eredménnyel) végezte? Vigyázat: a szöveg alapján nem lehet minden adatot pontosan kitölteni!

OSZTÁLY	HOL	MIKOR?
elemi iskola 2. osztálya		
elemi iskola 5. osztálya		
a polgári negyedik osztálya		
a gimnázium VI. osztálya		
a gimnázium VII. és VIII. osztálya		
érettségi vizsga		

(2) Mit jelentenek ezek a régies hangzású iskolamegjelölések?

Tanulmányozd az alábbi ábrát, és olvasd el a tankönyvi idézetet! Ezek alapján felelj a kérdésekre!

12		Felsőfokú szakiskolák, tanító- és óvóképzők		Reáliskola	Reál-gimnázium	VIII.	Gimnázium	18
11						VII.		17
10	Alsófokú szakiskolák					VI.		16
9		V.	15					
8		IV.	Polgári iskola	Reáliskola	Reál-gimnázium	IV.	Gimnázium	14
7		III.				13		
6		II.				12		
5		I.	11					
4	Elemi népiskola							10
3	Elemi népiskola							9
2	Elemi népiskola							8
1	Elemi népiskola							7
Iskolai osztály	Óvoda 3-6 éves korig							Életkor

A MAGYAR ISKOLARENDSZER 1928-BAN (Figyelem! Az iskolaéveket – ellentétben a mai szokással – nem számolták egybe, azaz a gimnázium első évében a tanulót első osztályosnak nevezték.)

„...a gimnázium és a reáliskola között állt a reál-gimnázium. Ennek fő jellegzetessége az volt, hogy a latin és a német nyelv mellett (ez utóbbi mindhárom iskolatípusban kötelező volt) felvett még egy modern nyelvet (angolt, franciát vagy olaszt). Mindhárom középiskola-típusban azonos súllyal szerepeltek az ún. nemzeti tárgyak (magyar nyelv és irodalom, történelem). A gimnáziumban a modern nyelvek helyett görögöt tanítottak; a reáliskolából hiányzott mind a latin, mind a görög. A matematika és a természettudományos tárgyak oktatására fordított idő viszont a reáliskolában volt a legmagasabb. Az »egységes jogosítás« elve szerint mindhárom középiskola-típus érettségi vizsgája egyformán jogosított bármely felsőoktatási intézményben való további tanulmányokra.”

(Pukánszky Béla–Németh András: *Neveléstörténet*)

a) Hány tanévig lehetett elemi iskolába járni?

.....

.....

.....

b) Milyen lehetőségei voltak (s milyenek nem) annak, aki elemi iskolát végzett?

c) Hány éves korban kezdték meg a tanulók a polgári iskolát?

d) Milyen iskolát kellett kijárnia annak, aki tanító akart lenni?

e) Milyen előtanulmányokkal kerülhetett valaki gimnáziumba?

f) Hány éves volt a gimnázium VI. osztályos tanulója?

g) Hány éves korban fejezte be a tanuló a gimnáziumot?

D) Jelentésvadászat

(1) Néhány szót kiemeltünk a szövegből. Mit jelentenek?

Próbáljátok meg a szövegkörnyezetből kikövetkeztetni, majd felvetéseiteket ellenőrizzétek szótár segítségével! Ha még volna olyan szó, amelynek jelentését nem ismeritek, vagy amelyben bizonytalanok vagytok, jelentésével együtt írjátok az üresen hagyott helyre!

SZÓ	SZERINTEM EZT JELENTI	SZÓTÁRI JELENTÉSE
kivándorol		
gyám		
internátus		
pubertáskor		
kukoricacsősz		
infláció		
kollokvál		
honorárium		
kúria		
Ars poetica		
szemeszter		
perfekt		
szabatos		
szívós		

6. NÉV ÉS IDENTITÁS

1. A mankurt legendája

Olvassátok el az alábbi régi kazah mondát, amit egy világhírű mai író könyvéből vettünk!

CSINGIZ AJTMATOV kirgiz író, orosz és kirgiz nyelven ír. Fő témái: a hagyományos életforma átalakulása, a hétköznapi konfliktusai, az ázsiai népek történelme, mondái és mitológiája. *Az évszázadnál hosszabb ez a nap* című regényébe is beépül egy legenda, a mankurt legendája. A történet a távoli múltban játszódik. Egy ázsiai törzs ádáz harcot vív a betolakodó zsuanszu-anok törzsével. A zsuanszu-anok barbár módszerekkel harcoltak és különösen kegyetlenül bántak a foglyokkal.

CSINGIZ AJTMATOV: A MANKURT LEGENDÁJA (részletek)

Szörnyű sors várt arra, akit a zsuanszu-anok megtartottak a maguk foglyának. Rettenetes kínzással fosztották meg a foglyot emlékezetétől: siri-t húztak az áldozat fejére. Többnyire a harcban foglyul ejtett fiatal legényeknek lett ez a sorsa. Előbb teljesen lekopaszították az áldozat fejét, tövig csupálva minden egyes hajszálat. Mire a borotválással elkészültek, ügyes zsuanszu-an mészárosok levágtak a közelben egy jól megtermett tevét. Frissiben megnyúzták, és elsőként a tevébőr legsúlyosabb, legszívósabb részét, a nyakbőrt választották le róla. Darabokra vágták és még gőzölgő állapotban ráfeszítették a fogoly leborotvált fejére. A bőr egy pillanat alatt ráragadt, mint a tapasz – mai úszósapkához hasonlóan. Ez volt a siri. Aki ezen a procedúrán keresztülment, az vagy nem élte túl a kínzást, és meghalt, vagy egész életére elvesztette az emlékezetét – mankurt lett belőle, rab, aki nem emlékszik a múltjára. A mankurt nem tudta, ki ő, milyen törzsből-nemzetségből való, nem tudta a nevét, nem emlékezett gyerekkorára, apjára, anyjára – egyszóval nem ismerte fel magában az emberi lényt.

[A legenda főhőse, Najmán-Ana elvesztette fiát a zsuanszu-anokkal folytatott harcban. De nem fogadja el, hogy fia halott, és amikor vándor kalmároktól megtudják, hogy valahol a Sárga Homokon tevecsdát legeltet egy mankurt fiatalember, elhatározza, hogy felkutatja ezt a pásztort. Najmán-Ana felismeri fiát mint mankurtot, de a fiú nem emlékszik a múltjából semmire. Közönyösen, sőt ellenségesen fogadja anyja közeledését.]

– Ülj le, beszéljünk – mondta nehéz sóhajjal Najmán-Ana.

Leültek a földre.

– Megismersz engem? – kérdezte az anya.

A mankurt tagadóan megrázta a fejét.

– Hogy hívnak?

– Mankurt – felelte az.

– Csak most hívnak így. A régi nevedre emlékszel? Próbálj visszaemlékezni az igazi nevedre. A te neved Dzsolaman. Hallod? Dzsolaman. Apádat Dönenbájnak hívták. Hát nem emlékszel apádra? Hiszen ő tanított nyilazni gyerekkorodban! Én meg az anyád vagyok. Te a fiam vagy. Te a najmánok törzséből való vagy, érted? Najmán vagy...

[Mivel egy zsuansuan közeledik a csordához, ezért Najmán Ana elmenekül, s ezután napokig a közelben rejtőzködik, s csak olyankor közeledik fiához, ha meggyőződött arról, hogy egyedül van. Nevén szólongatva, próbálja életre kelteni fiában az elpusztított emlékezetet.]

– Emlékezz, hogy hívnak, emlékezz a nevedre! – könyörgött és erősködött. – Apád Dönenbáj, hát nem tudod? A te neved pedig nem Mankurt, hanem Dzsolaman. Azért neveztünk el így, mert útközben születél, a najmánok nagy vándorlása idején. A dzsol: út, az aman: egészség. A neved értelme: „Légy egészséges az úton!” Amikor megszületél, háromnapos pihenőt tartottunk. Három napig ültük a lakomát!

[Najmán Ana minden próbálkozása kudarcot vall. Közben a zsuansuanok megtudják, hogy a mankurt egy idegennel állt szóba, s ezért kegyetlenül megverik. A mankurtban ez felerősítette az anyja iránti ellenséges érzést.]

Najmán-Ana úgy döntött, hogy visszatér a fiához. Most már mindenáron magával akarta vinni. Akmája, a fehér tevetehén könnyedén és szabadon nyargalt gazdájával a nagy csorda felé. A kihunyó nap sugarai tisztán kirajzolták az asszony alakját a két tevepúp völgyében. A feszülten figyelő és gondterhelt Najmán-Ana sápadt volt és kemény. Ősz haja, ráncai, a gondolatok arcán és szemében – akár az alkonyatok a Sárga Homokon – kiirthatatlan fájdalom... Végre odaért a csordához, a legelésző állatok között haladt, körültekingetett, de a fiát nem látta. Felmálházott háts tevéje, szokatlan módon, szabadon legelt, kantárját maga után vonszolva a földön. De ő maga nem volt sehol. Mi történt vele?

– Dzsolaman! Fiam, Dzsolaman, merre vagy? – hívogatta Najmán-Ana.

Senki nem mutatkozott, nem is válaszolt.

– Dzsolaman! Hol vagy? Én vagyok, az anyád! Merre vagy?

Miközben nyugtalanul nézett, nem vette észre, hogy fia, a mankurt, tevéje árnyékában rejtőzve már térdre ereszkedve célba vette íja felajzott idegére helyezett nyilával. A nap visszatűző fénye zavarta a szemét, csak az alkalmas pillanatot várta, hogy a nyilat kiröpítse.

– Dzsolaman! Fiam! – szólongatta Najmán-Ana, attól félve, hogy baj történt vele. Megfordult a nyeregben. – Ne lőj! – csak ennyit tudott még kiáltani, és szembe akarta fordítani Akmaját, a fehér tevéjét, de már süvített is kurtán a nyílvevő, és beleállt bal oldalába, a karja alá.

Halálos lövés volt. Najmán-Ana előrebukott és a teve nyakába kapaszkodva lassan lecsúszott a nyeregből. De előbb még lecsúszott a fejről a fehér kendője, madárrá változott a levegőben és elrepült, hangosan kiáltozva: „Ki vagy? Mi a neved? Az apád Dönenbáj! Dönenbáj! Dönenbáj!”

Úgy mondják, azóta röpköd éjszakánként a Sárga Homok fölött a Dönenbáj-madár. Ha utasembert lát, odaszáll a közelébe és rákiált: „Ki vagy? Mi a neved? A neved? Az apád Dönenbáj! Dönenbáj! Dönenbáj! Dönenbáj...”

Azt a helyet, ahol Najmán-Anát eltemették, Ana-Bejit temetőnek hívják azóta – az Anya Nyugvóhelyének...

(Fordította: Rab Zsuzsa)

a) Miután elolvastad a regényrészletet, egészítsd ki az alábbi mondatokat a szöveg alapján!

A két szembenálló törzs neve:

.....

.....

Az anya neve:

A fiú apjának a neve:

A fiú neve:

A fiú nevének jelentése:

A fiú jelenlegi neve:

.....

b) Milyen csodás esemény történt a legenda szerint az anya lelövése után?

.....

.....

.....

.....

||| Az IDENTITÁS latin eredetű szó, jelentése: ÖNAZONOSSÁG. Arra utal, hogy az ember személyiségének van egy állandó magja, amelyet eredendő természete, származása, korai élményei alakítottak ki. Amikor a felnövekvő emberben ezek az adottságok tudatosulnak, ez lesz kialakuló világnézetének, értékfelfogásának, önértékelésének alapja, s ezáltal viselkedésének, szerepeinek is. A most olvasott történet arról szól, hogy ha az ember elveszti emlékezetét, történelmét, hagyományait, akkor elveszti ember mivoltát is.

c) Véleményed szerint hogyan függ össze az identitás és az emlékezet?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

